

**Асоціація політичних психологів України
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України**

Лютий ' 2022

**Інформаційний
бюлетень**

Інна Імшенецька, Любов Базь, Людмила Черниш

**СТАН СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ
НАПЕРЕДОДНІ ПОВНОМАСШТАБНОГО
РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ**

**(за даними всеукраїнського репрезентативного
опитування, проведеного 7–16 лютого 2022 року)**

Київ – 2022

Імшенецька І., Базь Л., Черниш Л. Стан суспільної свідомості в Україні напередодні повномасштабного російського вторгнення. Лютий' 2022 : інформаційний бюлетень. – К., 2022. – 78 с.

Бюлетень підготовлено за даними всеукраїнського репрезентативного опитування, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 7–16 лютого 2022 року. Опитування є черговим етапом здійснюваного впродовж багатьох років моніторингу стану суспільної свідомості в Україні. Отримані дані в міру можливості порівнюються з результатами попередніх опитувань.

Для науковців, працівників ЗМІ, представників громадськості.

Адреса:

04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15
тел. (044) 425-24-08 , (044) 425-22-87
факс. (044) 425-45-56
e-mail: info@ispp.org.ua
<https://ispp.org.ua>

При використанні матеріалів дослідження посилання на організації, що його провели, обов'язкове.

© Асоціація політичних психологів України, 2022
© Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2022

ЗМІСТ

Попередні зауваження	4
1. Оцінка громадянами ситуації в країні, чинників і можливостей впливу на неї. Рівень соціальної напруженості в суспільстві	5
2. Ідеологічні преференції та світоглядні орієнтири громадян.....	31
2.1. Питання української державності, мовної політики, декомунізації, геополітичного вибору України.....	31
2.2. Питання війни і миру, національної безпеки	43
2.3. Питання економічної політики, здійснення реформ	52
2.4. Ставлення до влади та її дій, протестні настрої.....	61
3. Громадсько-політична активність населення (готовність до масових акцій).....	70

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Масове опитування громадян, результати якого подаються нижче, проведено Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 7–16 лютого 2022 року за вибіркою, що репрезентує доросле населення України віком від 18 років і старше. Опитування проводилося методом інтерв'ю. Опитано 2000 респондентів у всіх регіонах України за винятком АР Крим, м. Севастополь і захоплених сепаратистами окремих районів Донецької та Луганської областей. Похибка вибірки становить 3,2%.

Основні соціально-демографічні характеристики вибіркової сукупності:
за віком:

18–29 років – 20,7%;

30–55 років – 43,4%;

56 років і старше – 35,9%;

чоловіки – 45,7%;

жінки – 54,3%;

за рівнем освіти:

повна вища – 17,6%;

неповна вища, середня спеціальна – 22,6%;

повна середня – 41,8%;

неповна середня – 17,9%;

українці – 93,2%;

росіяни – 5,4%;

особи інших національностей – 1,4%.

Для аналізу регіональних особливостей використано умовний поділ України на такі макрорегіони:

- **Західний** (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області);
- **Центральний** (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ);
- **Східний** (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області);
- **Південний** (Миколаївська, Одеська, Херсонська області).

Опитування є черговим етапом здійснюваного впродовж багатьох років моніторингу стану суспільної свідомості в Україні. Отримані дані в міру можливості порівнюються з результатами попередніх опитувань.

1. Оцінка громадянами ситуації в країні, чинників і можливостей впливу на неї. Рівень соціальної напруженості в суспільстві

Розподіл відповідей на запитання *“Оцініть, будь ласка, ту соціально-економічну та політичну ситуацію, в якій протікає Ваше життя і життя Ваших рідних та близьких?”*, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
цілком нормальна	2,0	1,5	2,1	2,2	3,4	3,5	4,5	4,8
нормальна	17,6	16,0	21,4	18,6	23,3	28,7	27,6	27,0
погана	45,9	44,0	45,9	46,3	39,8	40,0	37,3	39,5
дуже погана	21,2	23,4	18,4	20,6	13,9	11,7	11,5	12,7
важко відповісти	12,9	13,9	11,5	11,7	19,1	15,8	18,8	15,7
не відповіли	0,4	1,2	0,7	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Цілком нормальна	Нормальна	Погана	Дуже погана	Важко відповісти
Західний регіон	3,0	27,9	39,6	16,2	13,2
Центральний регіон	5,4	30,2	38,9	12,4	13,0
Східний регіон	4,2	15,1	45,7	13,6	21,4
Південний регіон	7,8	45,1	26,5	4,9	15,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Цілком нормальна	Нормальна	Погана	Дуже погана	Важко відповісти
18-29 років	9,8	40,4	24,7	6,9	18,2
30-55 років	4,3	27,9	40,6	11,5	15,7
56 років і старше	2,6	18,5	47,0	17,7	14,3

Розподіл відповідей на запитання *“Чи вистачає грошей Вашій сім’ї?”*, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
зовсім не вистачає	16,3	20,7	20,0	23,1	12,8	11,7	11,9	11,7
ледь-ледь вистачає	21,1	25,4	26,2	24,7	23,3	19,8	24,4	19,5
вистачає на найнеобхідніше	37,4	37,0	36,7	34,1	38,8	39,2	38,9	39,6
в основному вистачає	22,2	15,5	14,5	15,4	20,6	24,8	20,8	23,3
вистачає майже на все	2,4	1,2	1,7	1,8	3,1	3,1	2,9	4,1
вистачає повністю	0,7	0,3	0,6	0,7	1,1	0,7	0,8	1,6
не відповіли	0,1	0,0	0,3	0,2	0,3	0,6	0,3	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Зовсім не вистачає	Ледь-ледь вистачає	Вистачає на найнеобхідніше	В основному вистачає	Вистачає майже на все	Вистачає повністю
Західний регіон	11,4	20,8	42,0	22,0	3,4	0,4
Центральний регіон	16,3	17,0	33,8	22,9	6,3	3,7
Східний регіон	8,6	21,6	40,8	25,4	3,3	0,3
Південний регіон	4,9	20,4	52,4	22,3	0,0	0,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Зовсім не вистачає	Ледь-ледь вистачає	Вистачає на найнеобхідніше	В основному вистачає	Вистачає майже на все	Вистачає повністю
18-29 років	7,8	14,6	36,2	34,1	4,8	2,4
30-55 років	8,7	15,5	43,7	26,4	4,2	1,4
56 років і старше	17,7	27,2	36,8	13,4	3,5	1,4

Розподіл відповідей на запитання “Чи задоволені Ви своїм життям загалом?”, у %

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
цілком задоволений	4,7	6,1	5,7	6,5	7,3	4,8	6,3
скоріше задоволений	24,5	27,8	24,6	31,1	38,1	37,0	33,3
скоріше не задоволений	33,9	33,2	32,4	27,8	25,1	26,2	25,1
зовсім не задоволений	20,7	17,9	19,2	13,1	8,7	9,8	14,3
важко відповісти	14,9	14,0	16,3	19,1	19,0	20,2	18,8
не відповіли	1,4	0,9	1,7	2,3	1,7	2,1	2,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволені (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Не задоволені (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
Західний регіон	43,1	38,2	18,7
Центральний регіон	43,9	37,0	19,1
Східний регіон	32,1	44,6	23,3
Південний регіон	44,5	45,5	10,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволені (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Не задоволені (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
18-29 років	56,9	28,2	14,8
30-55 років	40,7	38,2	21,1
56 років і старше	30,6	49,9	19,5

Розподіл відповідей на запитання *“Відколи склалася, на Вашу думку, та ситуація, в якій проходить нині Ваше життя, життя Ваших рідних і близьких?”*, у %, 2022 р.

- від початку цього року6,5
 - з минулого року13,5
 - з 2019–2020 рр.....25,9
 - з 2014–2018 рр.....33,0
 - з 2010–2013 рр.....8,8
 - з 2004–2009 рр.....7,2
 - раніше4,3
 - не відповіли0,8
- } 45,9
- } 16,0

У регіональному розрізі:

	Західний регіон	Централь- ний регіон	Східний регіон	Південний регіон
від початку цього року	1,5	7,5	11,9	0,0
з минулого року	14,0	13,2	14,2	12,6
з 2019–2020 рр.	28,0	28,4	20,2	29,1
з 2014–2018 рр.	31,1	28,2	40,1	37,9
з 2010–2013 рр.	14,4	9,3	4,7	6,8
з 2004–2009 рр.	7,2	9,7	4,7	5,8
раніше	3,8	3,7	4,2	7,8

У віковому розрізі:

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
від початку цього року	10,2	5,0	6,3
з минулого року	17,4	12,8	12,4
з 2019–2020 рр.	32,8	27,8	20,1
з 2014–2018 рр.	26,7	34,9	35,1
з 2010–2013 рр.	6,3	9,7	9,3
з 2004–2009 рр.	4,3	6,9	9,5
раніше	2,3	2,8	7,3

Розподіл відповідей на запитання *“Чи вважаєте Ви, що раніше – до вказаного Вами вище часу – соціально-економічна та політична ситуація, в якій протікало Ваше життя, була кращою, ніж тепер?”*, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	18,1	25,2	24,3	27,1	23,5	22,8	20,0	26,1
скоріше так	38,8	38,9	41,0	41,0	43,2	38,6	42,7	38,0
скоріше ні	18,4	13,4	13,9	12,8	12,9	16,0	14,6	14,3
однозначно ні	4,9	4,7	2,7	2,2	2,2	3,6	3,0	2,7
важко відповісти	19,8	17,6	17,9	16,7	18,0	18,4	19,7	18,9
не відповіли	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	0,0	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	62,6	20,7	16,6
Центральний регіон	66,0	13,3	20,7
Східний регіон	67,5	16,0	16,6
Південний регіон	52,4	24,3	23,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	48,4	26,6	25,0
30-55 років	64,6	14,2	21,2
56 років і старше	72,6	14,7	12,6

Розподіл відповідей на запитання “Чи згодні Ви з тим, що надалі соціально-економічна і політична ситуація, в якій проходить Ваше життя, буде змінюватись на краще?”, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	9,0	6,3	6,5	5,2	3,6	22,8	5,3	5,9
скоріше так	24,7	21,2	21,1	19,0	20,3	38,6	21,2	23,1
скоріше ні	25,3	29,0	29,4	30,6	31,2	16,0	28,1	29,1
однозначно ні	9,2	12,2	12,0	15,6	12,3	3,6	10,7	11,4
важко відповісти	31,8	31,2	30,8	29,4	32,5	18,4	34,7	30,5
не відповіли	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,6	0,0	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	28,0	49,8	22,3
Центральний регіон	21,8	44,9	33,3
Східний регіон	27,9	34,1	39,1
Південний регіон	61,8	22,6	15,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	45,1	25,1	29,7
30-55 років	28,2	38,5	33,2
56 років і старше	20,7	51,6	27,8

Розподіл відповідей на запитання “*Чи задоволені Ви можливостями свого впливу на ту соціально-економічну і політичну ситуацію, в якій проходить Ваше життя?*”, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
цілком задоволений	3,2	1,1	1,8	1,7	2,2	3,2	2,2	2,2
скоріше задоволений	12,0	9,3	10,5	9,8	11,7	17,0	13,2	14,2
скоріше не задоволений	34,2	34,2	36,0	35,1	33,5	32,3	33,4	31,5
зовсім не задоволений	23,4	24,6	28,5	30,1	27,9	15,8	22,5	23,7
важко відповісти	27,1	30,8	23,1	23,0	24,5	31,2	28,5	28,2
не відповіли	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволений (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Ні (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
Західний регіон	14,7	61,9	23,4
Центральний регіон	18,1	48,5	33,5
Східний регіон	12,5	63,3	24,3
Південний регіон	24,5	45,1	30,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволений (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Ні (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
18-29 років	27,3	41,4	31,4
30-55 років	17,0	54,4	28,6
56 років і старше	9,6	64,3	26,1

Розподіл відповідей на запитання “Як Ви вважаєте, чи справляють **ІСТОТНИЙ ВПЛИВ** (позитивний або негативний) на цю ситуацію перелічені нижче особи, органи державної влади та інші структури?”, у %

• **Директори підприємств (установ і т. ін.)**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	4,6	9,2	9,9	8,9	10,9	10,5	11,2	10,9
скоріше так	15,8	19,5	24,3	19,7	25,6	29,6	25,8	23,2
скоріше ні	30,3	24,8	24,6	28,4	24,4	21,2	27,2	28,7
однозначно ні	22,3	17,1	14,5	18,1	11,3	7,9	10,7	11,6
важко відповісти	26,8	29,7	26,2	24,6	26,8	28,7	25,0	25,0
не відповіли	0,3	0,3	0,6	0,4	1,0	2,1	0,2	0,5

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	39,6	42,2	18,1
Центральний регіон	34,5	40,9	24,6
Східний регіон	32,0	35,5	32,5
Південний регіон	29,1	48,6	22,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	32,9	39,5	27,6
30-55 років	37,6	36,8	25,6
56 років і старше	31,1	45,6	23,2

• **Місцева влада**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	14,7	17,8	22,6	19,9	21,9	24,8	24,1	21,0
скоріше так	29,2	31,8	39,3	35,4	43,5	46,0	46,1	43,2
скоріше ні	22,7	18,1	14,0	20,7	12,4	9,7	11,6	11,5
однозначно ні	12,3	9,6	6,7	7,4	4,6	3,1	4,0	5,5
важко відповісти	20,9	22,2	17,0	16,4	16,3	14,9	14,0	18,6
не відповіли	0,2	0,5	0,4	0,2	1,2	1,5	0,2	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	64,4	19,7	15,9
Центральний регіон	57,9	21,6	20,5
Східний регіон	66,6	13,9	19,5
Південний регіон	80,6	3,9	15,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	59,9	17,1	23,1
30-55 років	66,6	14,7	18,7
56 років і старше	64,3	19,7	16,0

• *Верховна Рада України*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	47,3	50,4	54,5	58,4	58,2	66,2	56,6	53,6
скоріше так	30,1	27,7	28,0	25,8	23,5	24,2	29,7	33,7
скоріше ні	5,9	6,0	4,4	4,8	5,4	2,1	4,0	3,4
однозначно ні	2,5	2,7	2,6	2,4	3,6	1,1	1,5	1,5
важко відповісти	13,2	12,7	9,7	8,0	8,4	5,6	8,1	7,6
<i>не відповіли</i>	1,1	0,5	0,8	0,6	0,9	0,8	0,1	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	84,4	8,0	7,6
Центральний регіон	81,6	5,7	12,8
Східний регіон	94,4	3,3	2,4
Південний регіон	96,1	1,0	2,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	85,5	4,6	9,9
30-55 років	87,4	4,2	8,3
56 років і старше	88,6	6,0	5,4

• **Кабінет Міністрів на чолі з Д. Шмигалем**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	47,3	60,2	62,7	60,4	58,5	63,4	50,1	49,9
скоріше так	29,6	25,6	24,4	26,2	22,8	24,3	27,8	31,9
скоріше ні	5,4	4,1	3,3	3,0	4,6	1,8	6,2	4,7
однозначно ні	4,3	1,7	2,3	1,7	3,1	1,1	2,0	2,1
важко відповісти	13,2	8,3	6,8	8,4	10,3	8,2	13,8	11,1
не відповіли	0,3	0,2	0,4	0,2	0,6	1,1	0,2	0,3

Примітка. Під час опитувань 2004–2018 рр. у цьому запитанні вказувалося прізвище тодішнього очільника Уряду.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	78,3	10,6	11,0
Центральний регіон	75,1	8,3	16,6
Східний регіон	91,2	3,9	5,0
Південний регіон	90,3	2,0	7,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	79,0	6,2	14,8
30-55 років	81,6	6,7	11,7
56 років і старше	84,5	7,3	8,2

• **Президент України В. Зеленський**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	47,3	62,9	61,5	65,7	62,6	68,3	55,6	58,3
скоріше так	30,4	22,7	26,1	21,5	19,5	20,0	24,5	25,8
скоріше ні	6,5	4,1	3,8	3,3	5,5	2,5	7,1	3,3
однозначно ні	3,0	1,9	2,2	2,2	4,1	1,7	3,6	3,9
важко відповісти	12,6	8,2	6,2	7,1	7,9	6,7	9,0	8,4
не відповіли	0,3	0,2	0,2	0,2	0,5	0,9	0,2	0,4

Примітка. Під час опитування у березні 2014 р. у цьому запитанні вказувалося прізвище тодішнього в. о. Президента О. Турчинова; з грудня 2014 р. по лютий 2018 р. – Президента П. Порошенка.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	70,4	21,2	8,3
Центральний регіон	87,0	3,9	9,1
Східний регіон	89,3	3,3	7,4
Південний регіон	90,2	1,0	8,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	87,8	6,1	6,1
30-55 років	81,9	7,4	10,8
56 років і старше	85,4	7,8	6,9

• **Правоохоронні структури (поліція, суди, прокуратура)**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	12,7	24,4	26,3	25,4	25,3	30,5	30,4	26,8
скоріше так	27,3	29,9	31,7	36,6	33,9	32,2	34,1	34,5
скоріше ні	21,8	14,1	16,5	12,6	12,9	11,1	11,7	13,5
однозначно ні	11,4	6,5	5,6	5,1	5,2	3,2	6,3	2,9
важко відповісти	26,7	24,5	19,4	19,9	22,0	21,6	17,3	21,9
не відповіли	0,1	0,6	0,4	0,5	0,6	1,5	0,3	0,4

Примітка. Під час опитувань 2014 р. у цьому запитанні замість “поліція” вказувалося “міліція”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	57,2	18,6	24,2
Центральний регіон	55,6	20,7	23,7
Східний регіон	70,4	13,3	16,3
Південний регіон	68,7	5,9	25,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	58,5	18,0	23,5
30-55 років	64,0	15,0	21,1
56 років і старше	60,4	17,5	22,1

• *Керівництво Російської Федерації на чолі з В. Путіним*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	49,1	45,3	28,9	32,0	24,9	23,6	28,6	41,1
скоріше так	28,1	26,8	30,1	28,0	25,2	27,0	33,0	30,7
скоріше ні	6,0	6,9	10,9	11,6	13,7	12,2	9,9	7,7
однозначно ні	4,9	4,9	7,6	7,7	10,3	10,2	10,2	3,8
важко відповісти	11,8	16,1	22,1	20,6	25,1	25,6	18,0	16,4
не відповіли	0,1	0,1	0,3	0,2	0,7	1,4	0,3	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	66,4	18,9	14,7
Центральний регіон	71,5	8,9	19,6
Східний регіон	82,2	6,5	11,3
Південний регіон	58,9	18,6	22,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	58,5	18,0	23,5
30-55 років	64,0	15,0	21,1
56 років і старше	60,4	17,5	22,1

• *Керівництво США та країн Європейського Союзу*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	33,6	32,3	28,2	28,8	27,7	22,5	24,4	39,0
скоріше так	31,5	35,8	35,0	34,1	31,4	34,1	34,7	31,3
скоріше ні	11,8	7,2	8,7	12,2	11,3	11,2	11,3	6,5
однозначно ні	3,8	3,7	5,6	4,5	8,2	5,7	9,6	3,4
важко відповісти	19,1	20,7	21,8	20,2	20,6	25,2	19,8	19,7
не відповіли	0,2	0,3	0,7	0,2	0,7	1,3	0,2	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	63,0	14,7	22,3
Центральний регіон	63,7	12,0	24,4
Східний регіон	86,1	5,7	8,3
Південний регіон	69,0	3,9	27,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	68,8	9,4	21,8
30-55 років	69,3	10,7	20,1
56 років і старше	72,7	9,3	18,0

• *Олігархи, політичні та економічні клани*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	34,7	41,1	40,3	54,8	54,3	50,3	57,1	50,7
скоріше так	29,2	28,5	30,8	24,9	22,4	23,7	25,9	29,9
скоріше ні	7,0	6,0	6,0	5,2	6,0	6,8	5,3	4,7
однозначно ні	2,9	4,6	4,0	3,4	4,9	3,2	4,7	3,2
важко відповісти	25,9	19,6	18,6	11,6	11,8	15,2	7,0	11,4
не відповіли	0,4	0,3	0,3	0,1	0,6	0,8	0,1	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	82,6	10,2	7,2
Центральний регіон	69,7	9,4	20,9
Східний регіон	89,1	6,2	4,7
Південний регіон	93,2	2,9	3,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	78,8	8,6	12,6
30-55 років	80,8	7,7	11,5
56 років і старше	81,7	7,7	10,6

• *Населення інших регіонів України, в яких Ви не проживаєте*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	10,3	9,6	4,7	5,5	4,8	6,1	3,9	3,1
скоріше так	26,3	18,6	18,6	12,6	11,9	13,5	13,2	11,3
скоріше ні	22,7	25,1	27,9	34,0	32,9	32,3	35,0	38,4
однозначно ні	10,2	18,5	20,2	21,1	20,4	14,3	23,6	17,7
важко відповісти	30,3	28,1	28,1	26,7	29,2	32,0	24,1	29,0
не відповіли	0,2	0,2	0,5	0,2	0,7	1,8	0,2	0,6

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	14,8	61,7	23,5
Центральний регіон	19,2	50,7	30,1
Східний регіон	10,7	55,4	34,0
Південний регіон	6,9	68,3	24,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	14,9	58,2	26,9
30-55 років	14,4	55,3	30,2
56 років і старше	14,2	56,5	29,2

• *Представники тих національностей, до яких Ви не належите*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	7,9	3,7	2,7	4,2	4,1	3,9	2,8	2,5
скоріше так	19,4	10,2	10,7	8,8	9,8	12,5	11,2	10,8
скоріше ні	26,7	31,5	31,2	35,4	35,5	32,7	32,4	38,8
однозначно ні	13,8	24,3	24,3	25,9	21,2	18,7	29,4	20,4
важко відповісти	32,2	30,0	30,5	25,5	28,6	30,3	24,0	27,3
<i>не відповіли</i>	0,1	0,4	0,6	0,2	0,7	1,8	0,2	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	12,1	64,5	23,4
Центральний регіон	19,0	52,0	29,0
Східний регіон	9,5	59,5	31,1
Південний регіон	5,8	73,8	20,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	11,9	60,6	27,4
30-55 років	13,2	57,2	29,6
56 років і старше	14,2	61,0	24,7

- **Політичні сили, зорієнтовані на Росію (“Опозиційна платформа – За життя”, “Наші” та ін.)**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	24,6	24,8	18,3	18,2	15,3	8,2	15,1	11,3
скоріше так	33,2	29,7	28,7	29,3	26,1	24,6	28,6	29,6
скоріше ні	10,4	11,5	15,7	14,8	14,2	24,3	19,1	20,4
однозначно ні	5,0	6,3	8,1	9,3	8,9	8,9	10,6	7,6
важко відповісти	26,1	27,1	28,6	27,6	34,7	32,1	26,5	31,0
не відповіли	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,7	0,1	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	45,3	31,0	23,8
Центральний регіон	34,6	31,5	33,9
Східний регіон	42,6	23,1	34,3
Південний регіон	50,0	22,6	27,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	34,4	31,5	34,1
30-55 років	40,9	27,0	32,0
56 років і старше	44,6	27,2	28,1

- **Політичні сили прозахідного спрямування (“Європейська Солідарність”, “Батьківщина”, “Свобода” та ін.)**

	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	13,8	9,6
скоріше так	34,5	32,8
скоріше ні	15,1	17,5
однозначно ні	9,8	6,8
важко відповісти	26,8	33,0
не відповіли	0,1	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	45,7	29,8	24,5
Центральний регіон	32,0	32,2	36,8
Східний регіон	47,6	13,4	39,1
Південний регіон	59,2	18,4	22,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	34,3	25,8	39,9
30-55 років	42,3	24,5	33,2
56 років і старше	47,5	23,5	29,0

- *Лідери так званих ДНР та ЛНР, командири збройних формувань, що воюють на їхньому боці*

	По вибірці в цілому							Донбас (Донецька та Луганська області)						
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	26,4	13,4	13,2	11,0	10,5	7,9	11,6	18,2	9,4	5,9	5,7	8,1	9,5	5,9
скоріше так	34,3	27,5	27,8	24,1	21,1	25,1	23,2	43,7	35,3	15,3	30,7	19,8	14,3	23,5
скоріше ні	11,2	20,4	18,9	21,8	24,1	19,6	23,2	8,2	23,5	31,8	27,3	25,6	35,7	34,1
однозначно ні	7,2	12,5	13,2	11,1	12,2	15,1	12,6	9,7	14,1	25,9	10,2	18,6	9,5	7,1
важко відповісти	20,8	25,7	26,6	31,5	30,4	32,1	29,4	20,2	16,5	21,2	26,1	24,4	29,8	29,4
<i>не відповіли</i>	<i>0,1</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,6</i>	<i>1,7</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>1,2</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>3,5</i>	<i>1,2</i>	<i>0,0</i>

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	24,5	56,3	19,2
Центральний регіон	30,7	34,4	35,0
Східний регіон	38,5	27,5	34,0
Південний регіон	60,1	21,3	18,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	32,6	36,8	30,7
30-55 років	34,6	34,9	30,4
56 років і старше	36,4	36,3	27,4

- Українська армія та волонтерські організації, що її підтримують

	По вибірці в цілому							Донбас (Донецька та Луганська області)						
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2021 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2021 р.
однозначно так	20,4	17,4	14,3	11,3	17,7	12,4	21,1	8,5	7,1	4,7	8,0	5,8	13,1	10,6
скоріше так	32,9	32,5	30,8	31,9	33,6	29,3	30,0	48,4	37,6	44,7	51,1	27,9	19,0	48,2
скоріше ні	13,6	16,1	18,7	19,1	15,5	20,4	17,6	13,2	16,5	18,8	11,4	26,7	32,1	15,3
однозначно ні	7,5	9,2	8,5	8,6	6,9	8,6	6,1	6,6	9,4	14,1	3,4	10,5	8,3	5,9
важко відповісти	25,4	24,3	27,6	28,4	24,9	28,9	24,9	23,0	28,2	17,6	25,0	25,6	23,8	20,0
не відповіли	0,2	0,4	0,1	0,7	1,5	0,4	0,3	0,3	1,2	0,0	1,1	3,5	3,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	52,3	26,5	21,2
Центральний регіон	41,8	27,0	31,2
Східний регіон	62,4	15,1	22,5
Південний регіон	53,4	29,1	17,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	48,5	21,4	30,0
30-55 років	52,1	23,7	24,3
56 років і старше	51,9	25,2	22,9

- Мафія

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	28,7	37,6	31,1	36,2	34,2	25,1	27,9	26,7
скоріше так	24,0	22,3	33,6	26,9	23,1	22,3	31,1	28,6
скоріше ні	8,4	8,6	7,3	8,7	8,4	10,3	8,7	12,1
однозначно ні	5,8	6,1	6,1	5,3	6,5	8,4	6,8	5,1
важко відповісти	32,6	25,1	21,4	22,6	27,1	32,6	25,2	27,3
не відповіли	0,6	0,3	0,4	0,3	0,7	1,2	0,3	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	57,4	26,8	15,8
Центральний регіон	49,7	14,8	35,5
Східний регіон	61,3	16,0	22,8
Південний регіон	56,3	9,7	34,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	49,4	21,1	29,5
30-55 років	55,7	15,8	28,4
56 років і старше	58,4	16,7	24,9

• **Іноземний капітал**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	31,9	31,5	29,7	32,2	32,6	25,6	26,8	29,5
скоріше так	26,3	25,4	33,6	25,1	25,0	29,3	35,5	34,1
скоріше ні	7,8	9,2	5,7	9,6	8,2	9,2	7,7	8,1
однозначно ні	4,0	6,9	5,1	5,8	5,5	6,7	5,8	2,9
важко відповісти	29,4	26,7	25,3	27,1	28,0	27,5	24,1	25,1
<i>не відповіли</i>	0,6	0,2	0,6	0,1	0,7	1,7	0,2	0,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	73,6	12,8	13,6
Центральний регіон	52,5	15,3	32,2
Східний регіон	73,5	5,1	21,4
Південний регіон	58,8	7,9	33,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	61,9	11,3	26,8
30-55 років	63,0	10,7	26,3
56 років і старше	66,0	11,3	22,7

Розподіл відповідей на запитання “*Чи задовольняють Вас результати впливу на ситуацію, що склалася, з боку тих осіб (органів влади, інших структур), які впливають на неї, з Вашого погляду, найбільше?*”, у %

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	2,0	0,4	1,5	0,7	1,2	0,6	2,0
скоріше так	7,2	6,8	5,2	5,9	6,2	7,5	8,6
скоріше ні	24,7	31,6	25,5	29,1	31,9	33,4	28,6
однозначно ні	48,5	47,7	55,7	48,8	43,0	44,0	46,8
важко відповісти	14,9	11,4	11,7	14,9	16,3	14,3	13,5
не відповіли	2,7	2,1	0,4	0,5	1,3	0,3	0,5

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	11,0	76,5	12,5
Центральний регіон	10,0	73,4	16,5
Східний регіон	6,3	81,6	12,2
Південний регіон	23,8	67,3	8,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	17,0	64,6	18,2
30-55 років	9,5	77,6	12,9
56 років і старше	8,4	79,9	11,6

Динаміка задоволеності респондентів результатами впливу на ситуацію, що склалася, з боку тих осіб (органів влади, ін. структур), які впливають на неї, з їхнього погляду, найбільше, у %

	Задоволені (однозначно так + скоріше так)							Не задоволені (скоріше ні + однозначно ні)							Важко відповісти						
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
Директори підприємств (установ і т. ін.)	19,4	22,2	8,8	11,8	22,6	37,9	13,7	67,8	61,1	76,5	70,6	51,7	55,1	55,2	12,9	19,7	14,7	17,6	25,8	6,9	31,0
Місцева влада	6,8	26,0	17,2	26,0	18,4	18,0	17,5	69,5	60,0	66,7	44,9	50,7	70,1	59,7	23,7	14,0	16,1	29,0	30,8	12,0	22,8
Верховна Рада України	8,1	4,2	4,1	5,0	5,5	6,6	7,9	76,0	83,0	82,7	78,8	78,8	75,3	76,1	15,9	12,8	13,1	16,1	15,6	18,1	16,0
Кабінет Міністрів України	15,1	4,3	4,3	6,5	5,6	10,5	6,8	70,6	87,7	86,7	78,2	76,1	77,8	74,2	14,3	8,0	9,0	15,2	18,3	11,7	18,9
Президент України	13,6	9,5	3,9	3,2	5,9	11,4	18,3	65,0	77,2	83,2	82,3	80,2	70,1	62,7	21,3	13,4	12,9	14,5	13,9	18,5	19,1
Правоохоронні структури (поліція, суди, прокуратура)	2,7	4,5	6,8	7,0	8,8	2,8	11,3	81,1	77,3	77,3	76,7	61,8	84,5	76,3	16,2	18,2	15,9	16,3	29,4	12,7	12,5
Керівництво Російської Федерації на чолі з В. Путіним	2,0	1,6	4,1	2,1	2,2	0,8	0,5	89,5	90,5	89,2	84,5	85,6	91,0	95,7	8,4	7,9	6,8	13,4	12,2	8,1	3,9
Керівництво США та країн Європейського Союзу	3,8	6,0	6,0	10,3	11,6	7,0	12,5	85,9	85,5	79,7	74,2	75,0	73,3	81,9	10,3	8,4	14,3	15,5	13,3	19,8	5,6
Олігархи, політичні та економічні клани	1,3	1,9	3,1	2,2	0,4	1,3	1,3	94,8	92,3	91,0	87,8	93,4	89,9	88,7	3,9	5,8	5,8	10,0	6,2	8,8	10,0
Населення інших регіонів України, в яких Ви не проживаєте	2,9	6,7	0,0	8,3	6,3	0,0	0,0	91,2	86,7	81,3	70,8	62,5	99,9	100,0	5,9	6,7	18,8	20,8	31,3	0,1	0,0
Представники тих національностей, до яких Ви не належите	0,0	10,0	0,0	9,1	0,0	0,0	12,5	88,2	80,0	89,4	63,7	63,7	99,8	87,5	11,8	10,0	10,5	27,3	36,4	0,2	0,0

	Задоволені (однозначно так + скоріше так)						Не задоволені (скоріше ні + однозначно ні)						Важко відповісти								
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
Політичні сили, зорієнтовані на Росію (“Опозиційна платформа – За життя”, “Наші” та ін.)	3,9	2,9	0,0	5,3	7,1	5,9	8,3	88,3	91,1	90,0	79,0	50,0	94,1	83,4	7,8	5,9	10,0	15,8	42,9	0,0	8,3
Політичні сили прозахідного спрямування (“Європейська Солідарність”, “Батьківщина”, “Свобода” та ін.)	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	4,6	9,1	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	90,9	81,8	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	4,6	9,1
Лідери так званих ДНР та ЛНР, командири збройних формувань, що воюють на їхньому боці	2,2	11,8	11,1	9,5	0,0	20,0	0,0	90,3	82,3	77,8	76,1	71,4	80,0	100,0	7,5	5,9	11,1	14,3	28,6	0,0	0,0
Українська армія та волонтерські організації, що її підтримують	49,3	31,0	43,7	17,8	29,2	37,5	55,2	32,3	48,2	40,7	53,5	41,6	50,1	30,5	18,5	20,7	15,6	28,6	29,2	12,5	14,4
Мафія	0,0	6,0	0,0	1,9	1,9	3,6	3,2	93,3	88,1	87,1	80,6	75,9	88,0	92,7	6,7	6,0	12,8	17,5	22,2	8,4	4,2
Іноземний капітал	5,9	10,7	7,0	13,6	4,0	4,9	4,2	81,4	69,6	79,1	69,7	72,0	87,9	85,4	12,8	19,6	13,9	16,7	24,0	7,3	10,4

Розподіл відповідей на запитання “Хто, на Ваш погляд, найбільше винен у тому, що сьогодні виникла загроза повномасштабного вторгнення російських військ в Україну?”, у %

- українська влада на чолі із Зеленським 3,8
- російська влада на чолі з Путіним 46,4
- США, Європейський Союз, НАТО 8,1
- усі перелічені вище 24,4
- ніхто не винен, бо такої загрози немає 4,7
- інша думка 1,5
- важко відповісти 11,0

У регіональному розрізі:

	Західний регіон	Централь- ний регіон	Східний регіон	Південний регіон
українська влада на чолі із Зеленським	2,7	4,8	4,1	1,9
російська влада на чолі з Путіним	62,9	48,0	37,3	31,1
США, Європейський Союз, НАТО	1,5	6,5	14,8	9,7
усі перелічені вище	20,5	21,3	27,2	35,9
ніхто не винен, бо такої загрози немає	5,3	4,6	3,0	8,7
інша думка	0,8	0,9	2,1	3,9
важко відповісти	6,4	13,9	11,5	8,7

У віковому розрізі:

	18-19 років	30-55 років	56 років і старше
українська влада на чолі із Зеленським	1,6	5,0	3,6
російська влада на чолі з Путіним	56,5	46,0	41,0
США, Європейський Союз, НАТО	6,2	6,6	11,1
усі перелічені вище	21,2	24,7	26,0
ніхто не винен, бо такої загрози немає	3,4	5,2	5,0
інша думка	2,1	1,3	1,5
важко відповісти	9,0	11,3	11,8

Розподіл відповідей на запитання **“Чи вірите Ви, що Російська Федерація може розв’язати повномасштабну війну проти України?”**, у %

- так 37,0
- ні 35,1
- важко відповісти 28,0

У регіональному розрізі:

	Західний регіон	Централь- ний регіон	Східний регіон	Південний регіон
так	45,8	38,9	33,5	21,6
ні	29,0	30,2	35,4	62,7
важко відповісти	25,2	30,9	31,1	15,7

У віковому розрізі:

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
так	40,4	36,3	35,8
ні	30,9	35,0	37,6
важко відповісти	28,7	28,7	26,6

Розподіл відповідей на запитання “*Чи згодні Ви із судженням: “Рівень мого власного добробуту залежить насамперед від мене, а не від соціально-економічної та політичної ситуації в державі”?*”, у %

	Березень 2014 р.		Грудень 2014 р.		Грудень 2015 р.		Лютий 2017 р.		Лютий 2018 р.		Квітень 2019 р.		Лютий 2021 р.		Лютий 2022 р.	
однозначно так	11,9	38,6	12,0	38,3	14,7	40,9	11,5	37,6	14,6	41,3	16,7	50,6	13,4	46,8	15,0	46,3
скоріше так	26,7		26,3		26,2		26,1		26,7		33,9		33,4		31,3	
скоріше ні	27,0		28,7		26,6		29,0		28,6		22,1		25,3		26,7	
однозначно ні	12,2	39,2	11,1	39,8	12,3	38,9	10,2	39,2	9,9	38,5	8,0	30,1	8,6	33,9	7,8	34,5
важко відповісти	22,0		20,2		20,0		22,6		19,7		18,9		19,3		19,2	
не відповіли	0,2		1,7		0,2		0,7		0,6		0,4		0,0		0,0	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Західний регіон	Центральний регіон	Східний регіон	Південний регіон
так (однозначно так + скоріше так)	55,1	41,6	45,4	47,6
ні (скоріше ні + однозначно ні)	29,4	35,9	34,5	39,8
важко відповісти	15,5	22,6	20,1	12,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
так (однозначно так + скоріше так)	58,9	52,0	33,4
ні (скоріше ні + однозначно ні)	24,6	31,0	44,4
важко відповісти	16,5	17,9	22,3

На основі відповідей респондентів на неведені вище запитання в процесі моніторингу визначається рівень соціальної напруженості в суспільстві. Показник соціальної напруженості (N) обчислюється за формулою:

$$N = O + (O_1 + O_2) / 2 + iV + jW,$$

де **O** – загальне невдоволення респондентів наявною в суспільстві ситуацією; **O₁** – ретроспективна оцінка минулого стану ситуації чи тієї ситуації, яка їй передувала; **O₂** – прогнозна оцінка майбутнього стану ситуації чи тієї ситуації, що має прийти їй на зміну; **V** – невдоволення респондентів можливостями свого впливу на ситуацію; **i** – ступінь інтернальності респондента, який зумовлює значущість для нього власного впливу на ситуацію; **W** – невдоволення діями тих персоніфікованих соціальних сил, які, за уявленнями респондентів, здатні впливати на ситуацію; **j** – приписуваний респондентом тим чи тим персоніфікованим соціальним силам ступінь зовнішнього впливу на ситуацію.

Інтегральні значення показника соціальної напруженості, які наведено в розміщеній нижче таблиці, підраховуються за 21-бальною шкалою від –10 до +10 балів.

Динаміка соціальної напруженості в Україні у 2014–2022 роках

	По Україні в цілому	Захід	Центр	Схід	Південь
Грудень 2014	3,08	2,34	3,18	3,26	3,66
Грудень 2015	3,19	2,86	3,05	3,8	2,8
Лютий 2017	3,5	2,87	3,55	3,54	4,44
Лютий 2018	2,93	2,51	2,5	3,82	3,37
Квітень 2019	2,01	0,88	1,99	3,31	1,2
Лютий 2021	2,46	2,63	2,05	2,58	3,29
Лютий 2022	2,61	2,72	2,43	3,28	0,75

Примітка. Теоретичні засади визначення показника соціальної напруженості див. у: Слюсаревський М. М. Соціальна напруженість: теоретична модель необхідних і достатніх показників // Наук. студії із соц. та політ. психології: 36. статей / АПН України, Ін-т соц. та політ. психології. – К.: Сталь, 2002. – Вип. 5 (8). – С. 3–24; його ж. Діагностика, прогнозування та коригування соціальної напруженості: концептуальна модель // Наук. студії із соц. та політ. психології: 36. статей / АПН України, Ін-т соц. та політ. психології. – К.: Міленіум, 2007. – Вип. 18 (21). – С. 49–69.

Коментар

- Станом на початок 2022 р. (до повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України) понад половину громадян України тією чи іншою мірою негативно оцінювали наявну соціально-економічну та політичну ситуацію (ту, в якій протікає життя їх самих та їхніх рідних і близьких). Разом з тим порівняно з 2014 р. кількість негативних оцінок загалом зменшилася із 67,1% до 52,2%, а кількість позитивних зросла із 19,6% до 31,8%. Тобто сприйняття людьми наявної ситуації поліпшувалося, що може свідчити як про відносне підвищення рівня добробуту певної частини населення, так і про адаптацію окремих його категорій до умов їхнього життя.

- Про це ж свідчить і деяке зростання часток респондентів, сім'ям яких грошей «в основному вистачає» та «вистачає на найнеобхідніше», і зменшення кількості тих, кому їх «не вистачає зовсім», а також зростання частки осіб тією чи іншою мірою задоволених своїм життям загалом, і зменшення кількості тих, кого їхнє життя більшою чи меншою мірою не влаштовує. Так, якщо у 2014 р. скоріше та зовсім не задоволених своїм життям було 54,6%, то у 2022 р. їх залишилося 39,4%. Найнижчим рівень задоволеності життям виявився на Сході – 32,1%, в інших регіонах він становив 43-45%. Простежувалася також чітка залежність оцінки соціально-економічної та політичної ситуації од віку респондентів: половина опитаних у віковій когорті 18-29 років оцінювали її як «цілком нормальну» або «нормальну», тоді як у сприйнятті більшості людей від 30-ти років стан речей видавався «поганим» або «дуже поганим» (52,1% – серед респондентів 30-55 років та 64,7% – серед опитаних старше 56 років).

Очікувано молодь була й найбільш задоволеною життям (56,9%), а з віком цей показник ставав дедалі нижчим.

- Істотно не змінювалася від 2014 р. оцінка респондентами наявної ситуації порівняно з тією, у якій протікало їхнє життя раніше. Понад 60% опитаних вважали, що ситуація, яка передувала наявній, була кращою. Така думка була притаманна більшості респондентів із Центрального, Східного та Західного регіонів (близько 65%), дещо менша кількість опитаних (52,4%) погодилася з такою оцінкою ситуації в Південному регіоні. Тобто зберігалася тенденція сприйняття ситуації як такої, коли «раніше жилося краще». При тому, що третина опитаних (33%) вели відлік ситуації від подій, пов'язаних з Революцією Гідності та початком російського вторгнення у 2014–2018 рр., а мало не половина (близько 46%) пов'язували актуальну для них ситуацію з подіями останніх років, позначених як обранням нової влади, так і пандемією COVID-19, а також загрозою повномасштабної війни. На момент останнього опитування понад 40% респондентів були тією чи іншою мірою впевнені, що надалі наявна ситуація змінюватися на краще не буде, протилежної думки дотримувалися 29,1% опитаних, а майже третина не змогли визначитися щодо перспектив зміни ситуації на краще. Найбільш виражені песимістичні очікування спостерігалися в Західному регіоні (половина опитаних), натомість на Півдні більшість опитаних (61,8%) вірили в зміни ситуації на краще. На Сході фіксувалася найбільша кількість респондентів (39,1%), котрі не змогли відповісти, як будуть розвиватися події надалі.

- Як правило, респонденти були схильні вважати, що на умови, в яких проходить їхнє життя, значний вплив справляють певні зовнішні сили, уособлені в керівництві держави, органах влади, тих чи інших тіньових структурах. Крім того, спостерігалось суттєве збільшення частоти покладання відповідальності за ситуацію, що склалась в Україні, на Російську Федерацію, США та країни ЄС. Так, на початку 2022 р. громадяни тією чи іншою мірою поклали відповідальність передусім:

- на українську владу в особі Президента України В. Зеленського (84,1%), Верховної Ради (87,3%) та Кабінету Міністрів (81,8%). Варто зазначити, що на Заході кількість респондентів, які поклали відповідальність на Президента, була меншою порівняно з іншими регіонами (70,4% – Західний регіон, близько 90% – інші місцевості). Крім того, мешканці Західного та Центрального регіонів значно рідше звинувачували Верховну Раду і Кабінет Міністрів, ніж представники Півдня та Сходу (різниця в показниках – у межах 10-20%);
- на олігархів, економічні та політичні клани (80,6%). Показник покладання відповідальності на олігархічні клани, який залишався стабільно високим протягом усього періоду спостережень, дещо збільшився у 2021–2022 рр., що могло пояснюватися впевненістю громадян у наявності корупційних схем у владних верхах, колаборантських тенденцій тощо. Водночас частка осіб, які напередодні повномасштабної війни вважали відповідальними за ситуацію в країні

різні політичні сили, була вдвічі меншою. Це стосується політичних сил як проросійського (40,9%), так і патріотичного (42,4%) спрямування;

- на керівництво Російської Федерації на чолі з В. Путіним (71,8%). Частка респондентів, які покладали відповідальність на РФ, порівняно з минулим роком зросла на 10,2%. Проте на Сході «питома вага» звинувачень у бік Російської Федерації була вищою, ніж в інших місцевостях (82,2%);
- на США та країни Європейського Союзу (70,3%). Показник впливу на поточну ситуацію керівництва США та ЄС зріс на 11,2% порівняно з 2021 р.

- Частота покладання відповідальності на місцеву владу становила 64,2%. Найбільшу частку невдоволених місцевою владою зафіксовано в Південному регіоні (80,6%). Майже вдвічі рідше, ніж місцева влада, звинувачувалися директори підприємств, установ тощо (34,1%).

- Українську армію та волонтерські організації, що її підтримують, напередодні повномасштабної війни наділяли впливовістю 51,1% опитаних. Цей показник був ще вищим у Східному регіоні загалом (62,4%) і зокрема на підконтрольній українській владі частині Донбасу (58,8%).

- На лідерів так званих ДНР та ЛНР, командирів збройних формувань, що воюють на їхньому боці, покладали відповідальність майже 35% респондентів. При цьому в Південному регіоні ця цифра була значно більшою (60,1%), ніж на Сході (38,5%), а тим паче в Центральному регіоні (30,7%).

- На запитання, чи впливають на поточну ситуацію представники тих національностей, до яких не належать опитані, і населення інших регіонів, у яких вони не проживають, «однозначно так» і «скоріше так» відповідали порівняно небагато респондентів (менше ніж 15%). При цьому частки таких відповідей напередодні вторгнення не мали тенденції до збільшення.

- Невдоволення громадян України ситуацією, в якій проходить їхнє життя, поглиблювало відчуття неможливості бодай якось впливати на суспільні процеси, що відбуваються навколо. Частка респондентів, тією чи іншою мірою задоволених можливостями свого впливу на наявну ситуацію, коливалась у різні роки в межах 10–16%, з певною тенденцією до збільшення. Частка невдоволених на момент останнього опитування становила понад 55%; найбільшою вона була на Сході (63,3%) і Заході (61,9%) та в середовищі осіб віком 56 років і старше (64,3%).

- Високими були показники невдоволення громадян діями найбільш впливових, на їхню думку, сил. Результатами діяльності тих інститутів, яким приписувалася найбільша впливовість, на початку лютого 2022 р. були тією чи іншою мірою невдоволені 75,4% опитаних і лише 10,6% – тією чи іншою мірою задоволені (але, разом з тим, останній показник був дещо вищим порівняно з минулими роками). Невдоволення в респондентів викликали дії передусім російського керівництва на чолі з В. Путіним (95,7% – найбільше, починаючи з

2014 р.); кримінальних та напівкримінальних структур («мафії») – 92,7%; олігархів, політичних та економічних кланів – 88,7%; політичних сил, зорієнтованих на Росію («ОПЗЖ», «Наші» та ін.), – 83,4%. Утім, значною мірою опитані були невдоволені й діями політичних сил прозахідного спрямування («Європейська Солідарність», «Батьківщина», «Свобода» та ін.) – 81,8% (хоча цей показник зменшився майже на 10% порівняно з 2021 р.); керівництва США та країн Європейського Союзу – 81,9%. Усі респонденти (100%) висловили невдоволення діями лідерів так званих ДНР та ЛНР, командирів збройних формувань, що воюють на їхньому боці.

- При загалом високих показниках невдоволення діяльністю державних органів істотно зменшився порівняно з 2021 р. рівень невдоволеності діями Президента України В. Зеленського (з 70,1% до 62,7%), місцевої влади (з 70,1% до 59,7%), поліції, судів, прокуратури (з 84,5% до 76,3%). Водночас стабільно високим залишався рівень невдоволеності діяльністю Верховної Ради та Кабінету Міністрів (коливався в межах 74-78% у 2021–2022 рр.).

- Хоча співвідношення задоволених і не задоволених діями Української армії та волонтерських організацій, що її підтримують, у попередні роки суттєво змінювалось, напередодні повномасштабного російського вторгнення частка задоволених (55,2%) впевнено переважила частку незадоволених (30,5%). При цьому частка задоволених була найбільшою серед усіх суспільних інститутів, а частка незадоволених – найменшою.

- Особливий інтерес становлять відповіді громадян на запитання «Хто, на Ваш погляд, найбільше винен у тому, що сьогодні виникла загроза повномасштабного вторгнення російських військ в Україну?». На думку респондентів, найбільше була винна російська влада на чолі з В. Путіним (46,4%), що значно перевищувало частки звинувачень на адресу США, НАТО, країн ЄС (8,1%) та української влади на чолі з В. Зеленським (3,8%). В усіх регіонах України кількість респондентів, схильних винуватити російську владу, посідала перше місце (з найбільшим показником на Заході – 62,9%). Виняток становив лише Південь, де з незначним відривом (31,1% проти 35,9%) респонденти частіше покладали провину «на усіх разом», тобто як на РФ, так і на українську владу, а також на США, НАТО та країни ЄС. Можна констатувати й чітку вікову закономірність: зі збільшенням віку респонденти були схильні менше винуватити російську владу і більше – усіх перелічених.

- У лютому 2022 р. думки опитаних щодо можливості чи неможливості повномасштабної війни з Російською Федерацією поділилися майже 'порівну: 37% вірили в можливість війни, 35,1% не вірили (28% обрали варіант «важко відповісти»). У можливості повномасштабної війни на Заході була впевнена замалим половина опитаних – 45,8%, тоді як на Півдні цей показник становив лише 21,6%. Приблизно третина респондентів на Заході, у Центрі і на Сході не вірили в такий розвиток подій. На Півдні ж не вірили у війну аж 62,7%. Найвищий показник віри в можливість повномасштабної війни з Росією спостерігався у віковій когорті 18-29 років. Що старшими були опитувані, то менше вони вірили в таку можливість.

- Упродовж попередніх років тією чи іншою мірою згодних і не згодних із судженням «Рівень мого власного добробуту залежить насамперед від мене, а не від соціально-економічної та політичної ситуації в державі» було практично порівну (приблизно по 40%). У 2021–2022 рр. частка тих, хто покладається на себе, збільшилася майже до 47%. У Західному регіоні цей показник був найвищим (55,1%). У відповідях на це запитання простежувалася чітка вікова залежність: у міру підвищення віку опитуваних вони рідше погоджувалися з думкою, що покладаються насамперед на себе.

- Підрахований на основі наведених вище даних інтегральний показник соціальної напруженості в Україні поступово зростав: 2014 р. – 3,08 бала, 2015 р. – 3,19 бала, 2017 р. – 3,5 бала, однак у 2018 р. зростання інтегрального показника соціальної напруженості призупинилося, він навіть знизився до 2,9 бала, а в 2019 р. – до 2,01 бала. До його зниження спричинилося насамперед позитивніше оцінювання певною частиною населення своєї життєвої ситуації, хоча інші чинники (суб'єктивне сприйняття наявної ситуації як гіршої порівняно з тією, що була раніше, невдоволення можливостями свого впливу на неї, а також діями впливових зовнішніх сил тощо) стримували це зниження. Наявне зниження цього показника у 2019 р., найімовірніше, було пов'язане з обранням нового Президента України і, відповідно, очікуванням дальшого поліпшення соціально-економічної ситуації. Проте після 2019 р. спостерігалось певне зростання рівня напруженості (2,46 бала у 2021 р. та 2,61 бала – у першій половині лютого 2022 р.). Однак воно виявилось значно меншим, ніж можна було очікувати з огляду на пандемію COVID-19 та загрозу повномасштабного вторгнення на територію України російських військ.

- Упродовж грудня 2014 р. – лютого 2022 р. динаміка соціальної напруженості істотно різнилася в регіональному розрізі. Стабільно високою (від 3,28 до 3,82 бала) залишалася напруженість на Сході, а найнижчою протягом цих восьми років була, як правило, на Заході (ніколи не сягала 3 балів). Найбільш нестабільним за рівнем соціальної напруженості був Південний регіон, де вона часом зростала навіть більше, ніж на Сході (2017 р. – 4,44 бала), однак у лютому 2022 р. стала істотно нижчою, ніж в інших регіонах (0,75 бала).

2. Ідеологічні преференції та світоглядні орієнтири громадян

У цьому розділі наведено розподіли відповідей (у %), що відображають згоду чи незгоду респондентів з низкою суджень, узятих з друкованих засобів масової інформації різного спрямування та інтернету. Ці судження було вміщено в анкеті практично без змін або з незначними змінами суто редакційного характеру.

2.1. Питання української державності, мовної політики, декомунізації, геополітичного вибору України

Хоча на шляху нашої державності багато перешкод, я все одно вважаю: Україна повинна бути незалежною

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	76,9	4,4	18,6	0,1
Грудень 2015 р.	80,5	4,5	14,9	0,2
Лютий 2017 р.	72,4	7,4	19,7	0,4
Лютий 2018 р.	74,0	6,5	19,4	0,2
Лютий 2019 р.	82,5	3,5	13,7	0,3
Лютий 2021 р.	76,7	5,1	17,9	0,3
Лютий 2022 р.	79,2	3,9	16,9	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	90,9	1,5	7,5
Центральний регіон	70,2	4,1	25,7
Східний регіон	78,2	4,7	17,1
Південний регіон	89,3	5,8	4,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	89,3	0,8	9,9
30-55 років	76,9	4,3	18,8
56 років і старше	76,2	5,2	18,6

Незалежність України не принесла нам нічого доброго

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	22,5	50,9	26,4	0,2
Грудень 2015 р.	23,9	50,3	25,2	0,6
Лютий 2017 р.	23,2	47,0	29,0	0,7
Лютий 2018 р.	26,6	45,3	27,6	0,6
Лютий 2019 р.	22,2	50,6	26,6	0,5
Лютий 2021 р.	21,2	53,5	25,1	0,3
Лютий 2022 р.	16,0	58,1	25,9	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	9,4	73,2	17,4
Центральний регіон	12,4	60,2	27,4
Східний регіон	23,0	45,7	31,3
Південний регіон	23,3	52,4	24,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	9,1	67,4	23,5
30-55 років	14,4	60,5	25,0
56 років і старше	21,7	49,8	28,4

Вивести країну з кризи здатні українські патріоти. Відродження національної самосвідомості дасть Україні змогу стати могутньою державою

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	60,6	16,6	22,6	0,2
Грудень 2015 р.	59,6	15,0	25,3	0,2
Лютий 2017 р.	52,7	19,9	26,6	0,6
Лютий 2018 р.	51,6	18,4	29,6	0,4
Лютий 2019 р.	53,0	16,6	30,0	0,4
Лютий 2021 р.	50,9	13,7	35,4	0,0
Лютий 2022 р.	56,4	14,8	28,8	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	77,4	1,9	20,8
Центральний регіон	45,2	12,8	42,0
Східний регіон	45,1	30,1	24,8
Південний регіон	81,6	8,7	9,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	62,2	9,4	28,4
30-55 років	56,3	15,1	28,6
56 років і старше	53,1	17,6	29,3

Найнебезпечнішим ворогом народу України, його державності та демократії є націоналізм

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	29,8	45,3	24,8	0,1
Грудень 2015 р.	27,2	42,8	29,6	0,5
Лютий 2017 р.	30,7	34,3	34,6	0,4
Лютий 2018 р.	33,6	29,9	35,8	0,7
Лютий 2019 р.	30,7	32,6	36,2	0,5
Лютий 2021 р.	26,8	34,7	38,1	0,4
Лютий 2022 р.	24,0	43,4	32,6	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	7,9	61,5	30,6
Центральний регіон	15,5	40,1	44,4
Східний регіон	38,1	38,9	23,0
Південний регіон	49,5	30,1	20,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	15,7	48,3	36,0
30-55 років	23,2	43,7	33,1
56 років і старше	29,7	40,2	30,1

У незалежній Україні і державною, й офіційною може бути тільки одна мова – українська

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	53,3	28,4	18,2	0,1
Грудень 2015 р.	57,4	26,1	16,4	0,1
Лютий 2017 р.	57,1	25,4	17,4	0,1
Лютий 2018 р.	53,9	28,2	17,6	0,2
Лютий 2019 р.	53,5	28,8	17,6	0,1
Лютий 2021 р.	59,4	25,0	15,5	0,1
Лютий 2022 р.	61,0	25,8	12,8	0,3

У регіональному розрізі (2014–2022 рр.):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон			
2014 р.	82,9	5,8	11,3
2015 р.	84,0	5,6	10,4
2017 р.	71,5	16,1	12,4
2018 р.	75,2	7,9	16,9
2019 р.	73,8	10,9	15,4
2021 р.	85,0	4,9	10,2
2022 р.	84,3	8,8	6,9
Центральний регіон			
2014 р.	63,8	16,9	19,2
2015 р.	62,5	23,6	13,9
2017 р.	59,6	21,3	19,1
2018 р.	61,0	22,5	16,5
2019 р.	60,9	21,4	17,7
2021 р.	65,4	19,8	14,8
2022 р.	66,5	17,6	15,9
Східний регіон			
2014 р.	32,2	47,4	20,4
2015 р.	38,2	39,1	22,6
2017 р.	49,4	32,5	18,0
2018 р.	36,0	43,0	21,1
2019 р.	38,4	42,5	19,1
2021 р.	40,1	42,2	17,7
2022 р.	43,7	40,7	15,6
Південний регіон			
2014 р.	31,1	48,1	20,9
2015 р.	35,8	42,5	21,6
2017 р.	40,0	40,0	20,0
2018 р.	34,1	51,1	14,8
2019 р.	26,7	54,8	18,5
2021 р.	37,3	39,6	23,1
2022 р.	42,7	50,5	6,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	61,9	22,5	15,5
30-55 років	63,4	27,5	9,1
56 років і старше	58,3	26,0	15,7

Українсько-російську двомовність треба закріпити в Конституції

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	30,3	42,3	27,0	0,4
Грудень 2015 р.	28,1	46,7	25,0	0,2
Лютий 2017 р.	25,8	47,0	27,1	0,2
Лютий 2018 р.	33,9	39,3	26,5	0,2
Лютий 2019 р.	30,8	42,0	26,7	0,4
Лютий 2021 р.	27,6	46,1	26,3	0,0
Лютий 2022 р.	25,1	51,7	23,1	0,1

У регіональному розрізі (2014–2022 рр.):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон			
2014 р.	5,1	77,3	17,6
2015 р.	10,9	65,2	24,0
2017 р.	10,2	65,4	24,4
2018 р.	16,2	51,9	32,0
2019 р.	10,9	62,2	27,0
2021 р.	7,1	81,6	11,2
2022 р.	9,5	75,0	15,5
Центральний регіон			
2014 р.	23,0	43,7	33,2
2015 р.	18,9	55,9	25,2
2017 р.	18,3	52,4	29,3
2018 р.	21,7	48,8	29,5
2019 р.	24,4	49,2	26,4
2021 р.	22,0	49,0	29,0
2022 р.	16,1	53,9	30,0
Східний регіон			
2014 р.	43,2	28,0	28,8
2015 р.	45,9	27,4	26,8
2017 р.	41,1	35,5	23,4
2018 р.	52,2	26,5	21,3
2019 р.	39,2	28,6	32,2
2021 р.	42,2	28,6	29,2
2022 р.	40,7	39,5	19,8
Південний регіон			
2014 р.	61,5	20,0	18,5
2015 р.	49,3	28,4	22,4
2017 р.	44,4	21,5	34,1
2018 р.	65,2	15,6	19,3
2019 р.	71,9	13,3	14,8
2021 р.	50,7	9,7	39,6
2022 р.	47,6	29,1	23,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	19,8	53,4	26,9
30-55 років	26,1	51,9	22,0
56 років і старше	27,0	50,6	22,4

Позбутися комуністичного минулого – важлива й неодмінна умова прогресу нашого суспільства, слід продовжувати декомунізацію України

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2015 р.	37,1	39,2	23,2	0,5
Лютий 2017 р.	26,7	44,4	28,4	0,5
Лютий 2018 р.	42,8	25,2	31,6	0,3
Лютий 2019 р.	41,9	27,3	30,2	0,6
Лютий 2021 р.	47,8	20,6	31,4	0,3
Лютий 2022 р.	44,8	28,6	26,6	0,1

Примітка. До 2021 р. судження формулювалося так: *“Позбутися комуністичного минулого – важлива й неодмінна умова прогресу нашого суспільства”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	72,3	8,3	19,3
Центральний регіон	47,2	23,7	29,1
Східний регіон	31,0	41,6	27,4
Південний регіон	17,5	52,4	30,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	58,8	14,2	26,9
30-55 років	45,1	25,2	29,7
56 років і старше	36,4	41,0	22,6

Україна – європейська держава і має прямувати в Європу

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	58,8	15,9	25,1	0,2
Грудень 2015 р.	56,4	16,8	26,8	0,0
Лютий 2017 р.	51,7	20,8	27,4	0,1
Лютий 2018 р.	53,9	17,1	28,7	0,2
Лютий 2019 р.	58,8	15,4	25,4	0,4
Лютий 2021 р.	63,1	16,5	20,4	0,0
Лютий 2022 р.	57,9	15,9	26,0	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	84,1	3,4	12,5
Центральний регіон	56,1	12,8	31,1
Східний регіон	45,9	22,8	31,4
Південний регіон	43,7	34,0	22,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	75,3	7,8	16,9
30-55 років	58,5	13,2	28,2
56 років і старше	47,3	23,9	28,8

Європейський Союз – красивий міраж, до якого нам не дійти ніколи

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	35,8	35,2	28,8	0,2
Грудень 2015 р.	34,4	37,2	28,2	0,2
Лютий 2017 р.	39,9	28,0	31,8	0,3
Лютий 2018 р.	39,4	30,0	30,4	0,2
Лютий 2019 р.	33,2	37,2	29,1	0,5
Лютий 2021 р.	32,5	37,5	29,9	0,0
Лютий 2022 р.	29,6	40,0	30,3	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	15,2	59,5	25,4
Центральний регіон	27,4	37,6	35,0
Східний регіон	39,2	28,3	32,4
Південний регіон	41,7	39,8	18,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	17,3	55,7	27,0
30-55 років	27,2	40,3	32,5
56 років і старше	39,8	30,7	29,6

Необхідно якнайшвидше провести референдум і відновити союз братніх радянських народів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	12,4	63,6	24,0	0,1
Грудень 2015 р.	16,5	60,2	23,2	0,1
Лютий 2017 р.	9,0	64,0	26,9	0,2
Лютий 2018 р.	14,6	54,8	30,5	0,2
Лютий 2019 р.	13,4	60,2	26,1	0,3
Лютий 2021 р.	12,0	63,1	24,8	0,1
Лютий 2022 р.	9,5	65,1	25,4	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	4,2	85,3	10,6
Центральний регіон	6,5	61,3	32,2
Східний регіон	10,3	61,7	28,0
Південний регіон	28,2	46,6	25,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	5,5	74,4	20,1
30-55 років	8,7	66,9	24,4
56 років і старше	12,8	57,4	29,8

Надходження західноєвропейських та американських інвестицій є необхідною умовою успішного виходу України з кризи

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	49,9	16,2	33,6	0,3
Грудень 2015 р.	39,2	25,3	35,3	0,2
Лютий 2017 р.	35,6	25,8	38,2	0,3
Лютий 2018 р.	32,1	27,8	39,7	0,3
Лютий 2019 р.	39,0	22,6	38,0	0,3
Лютий 2021 р.	39,8	23,1	36,9	0,2
Лютий 2022 р.	41,4	21,7	36,8	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	51,9	12,1	36,0
Центральний регіон	40,9	15,9	43,3
Східний регіон	40,1	31,0	28,9
Південний регіон	26,2	36,9	36,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	54,0	13,2	32,8
30-55 років	38,4	23,7	37,9
56 років і старше	37,8	24,2	38,0

Якби в Україну прийшов російський капітал, ожила б економіка, люди мали б роботу й зарплату – як у Росії

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	15,8	53,9	30,1	0,2
Грудень 2015 р.	19,7	51,0	28,9	0,4
Лютий 2017 р.	14,9	48,4	36,2	0,5
Лютий 2018 р.	17,1	44,3	38,3	0,3
Лютий 2019 р.	16,9	46,3	36,3	0,5
Лютий 2021 р.	12,6	54,4	32,9	0,2
Лютий 2022 р.	9,9	63,6	26,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	0,4	90,9	8,7
Центральний регіон	10,0	62,6	27,4
Східний регіон	13,0	52,8	34,2
Південний регіон	20,4	39,8	39,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	4,4	72,0	23,6
30-55 років	8,7	65,8	25,5
56 років і старше	14,4	56,0	29,6

Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	17,4	59,6	22,5	0,5
Грудень 2015 р.	15,5	60,5	23,8	0,2
Лютий 2017 р.	11,2	63,7	25,0	0,2
Лютий 2018 р.	14,2	56,2	29,0	0,6
Лютий 2019 р.	10,7	59,9	29,2	0,2
Лютий 2021 р.	12,1	62,8	24,7	0,4
Лютий 2022 р.	10,8	67,6	21,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	8,7	70,6	20,8
Центральний регіон	12,2	67,0	20,9
Східний регіон	13,9	59,0	27,1
Південний регіон	2,9	85,4	11,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	9,3	67,3	23,4
30-55 років	11,5	71,5	17,0
56 років і старше	10,9	63,0	26,1

Незважаючи ні на що, події в Україні загалом розвиваються в правильному напрямі

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	32,9	33,6	33,4	0,2
Грудень 2015 р.	32,2	32,7	34,6	0,4
Лютий 2017 р.	20,2	46,0	33,5	0,2
Лютий 2018 р.	20,9	48,5	30,3	0,2
Лютий 2019 р.	26,4	42,2	30,6	0,8
Лютий 2021 р.	29,1	28,4	42,5	0,1
Лютий 2022 р.	29,3	33,8	36,8	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	30,9	37,7	31,3
Центральний регіон	26,5	26,3	47,2
Східний регіон	26,3	37,9	35,8
Південний регіон	43,7	41,7	14,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	38,2	24,4	37,4
30-55 років	27,9	33,7	38,4
56 років і старше	26,0	39,5	34,5

Коментар

- Підтримка громадянами незалежності України протягом усього періоду після Революції Гідності перебувала на стабільно високому рівні. Переважна більшість респондентів як по вибірці загалом (майже 80%), так і в усіх регіонах (від 70% – у Центрі до близько 90% – на Заході та Півдні) дотримувалися переконання: хоча на шляху нашої державності багато перешкод, Україна має бути незалежною. Проти цієї тези на момент останнього опитування висловилися лише 3,9% респондентів, вагалися з відповіддю менше ніж 17%. Ту ж саму тенденцію продемонструвало й співвідношення згодних/незгодних з протилежним за змістом твердженням: «Незалежність України не принесла нам нічого доброго». Частка тих, хто погоджувався з ним, у 2022 р. впала до рекордно низького рівня – 16%. При цьому що молодші були респонденти, то частіше висловлювалися вони на користь незалежності України.

- Думку про те, що вивести країну з кризи здатні українські патріоти і що відродження національної самосвідомості дасть їй змогу стати могутньою державою, у 2014 р., тобто відразу після Революції Гідності, поділяли 60,6% опитаних. У наступні роки, в міру розчарування «постмайданною» владою, що декларувала, почасти голосливо, український патріотизм, – кількість прихильників цієї думки зменшувалася, але на початку 2022 р. вона знову істотно зросла, сягнувши загалом по Україні 56,4%, а на, здавалось би, геть зденационалізованому Півдні – понад 80%. «Питома вага» тих, хто покладає надію на відродження національної свідомості, збільшувалася, знову ж таки, зі зменшенням віку респондентів.

- Останніми роками, всупереч очікуванням російського агресора, помітно йшов на спад насаджений у радянські часи страх громадян перед українським націоналізмом. Частка опитаних, згодних з тим, що найнебезпечнішим ворогом народу України, його державності та демократії нібито є націоналізм, зменшилася з 33,6% у 2018 р. до 24% у 2022 р. Однак спостерігався доволі нерівномірний розподіл реакцій на цю одіозну тезу в регіональному розрізі: на момент останнього опитування не погоджувалися з нею майже 62% респондентів на Заході, близько 40% у Центрі та стільки ж – на Сході і лише 30% – на Півдні.

- Упродовж усього періоду спостережень простежувалося хоч і не завжди стабільне, але очевидне збільшення кількості громадян, які вважають, що в незалежній Україні і державною, й офіційною може бути тільки одна мова – українська. На момент останнього опитування так вважав уже 61% респондентів. Двомовність очікувано підтримували значно частіше на Півдні та Сході (50,5% і 40,7%, відповідно), тоді як у Західному та Центральному регіонах рівень її підтримки становив 8,8% і 17,6%, відповідно.

- Незважаючи на полярність думок щодо декомунізації, якими був переповнений вітчизняний інформаційний простір, частка її прихильників загалом в Україні теж мала тенденцію до зростання (2015 р. – 37,1%, 2021 р. – 47,8%), попри певне зниження у 2022 р. (44,8%). Найбільше тих, хто вважає

декомунізацію важливою й необхідною умовою прогресу нашого суспільства, у лютому 2022 р. було на Заході (72,3%), найменше – на Півдні (17,5%). Майже третина опитаних вагалася з відповіддю. Суттєво більша частка прихильників декомунізації фіксувалася серед представників молодого покоління (58,8%), ніж у вікових когортах 30-55 років (45,1%) і, тим паче, 56 років і старше (36,4%).

- Думку про те, що Україна – європейська держава, яка має прямувати в Європу, підтримали понад половину опитаних (57,9%). Прихильників європейського курсу виявилось найбільше серед молоді (75,3%) і в Західному регіоні (84,1%). На Сході та в Центрі було найбільше тих, хто не визначився (близько третини). Певне зменшення кількості євроскептиків продемонструвало й ставлення до тези, згідно з якою Європейський Союз – красивий міраж, і до нього нам не дійти ніколи. Найбільш оптимістичну налаштованість щодо європейських перспектив України демонстрували молодь та мешканці Західного регіону.

- Напередодні повномасштабного російського вторгнення порівняно невеликою залишалася частка тих, хто хотів би відновлення «союзу братніх радянських народів» (9,5%). Проте в Південному регіоні цю ностальгічну мрію зберігало значно більше опитаних, ніж загалом по Україні (28,2%).

- Після суттєвого спаду останнім часом спостерігалось певне зростання частки респондентів, які вірять у те, що надходження західноєвропейських та американських інвестицій допоможе Україні успішно вийти з кризи. У 2022 р. цей показник сягнув 41,4%. Найбільшу переконаність щодо цього висловили наймолодші респонденти (54%) та мешканці Західного регіону (52%). Відповідно, зменшилася частота вибору протилежного судження, що пов'язує економічний розвиток України з приходом російського капіталу (від 17,1% у 2018 р. до 9,9% у 2022 р.). Найбільшою частка громадян, які вірять у благодетність російського капіталу, була на Півдні (20,4%), найменшою – на Заході (0,4%). Послаблення віри в можливість російського капіталу зазвичай поєднувалося з таким само послабленням утопічних мрій про повернення до радянського минулого.

- Варто також наголосити, що опитування виявило істотне (від 59,6% у 2014 р. до 67,6% у 2022 р.) зростання кількості громадян, які не погоджуються з тезою «Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися», що засвідчило високий рівень консолідації українського народу. Незгоду з цією інспірованою проросійськими силами тезою висловили: на Півдні – 85,4% опитаних, Заході – 70,6%, у Центрі – 67%, на Сході – 59%. А ті, хто з нею погоджується, виявилися в абсолютній меншості в усіх регіонах: 2,9%, 8,7%, 12,2% і 13,9%, відповідно.

- Тезу «Незважаючи ні на що, події в Україні розвиваються загалом у правильному напрямі» станом на початок лютого 2022 р. поділяв майже кожен третій учасник опитування (29,3%), тоді як у 2018 р. її прихильники становили одну п'яту (20,9%). Це опосередковано засвідчило вищий рівень довіри до чинної влади порівняно з попередньою. Найбільше прихильників такої думки на момент останнього опитування було на Півдні (43,7%) і серед молоді до 30 років (38,2%). Не погодилися з тим, що події в Україні розвиваються загалом у правильному напрямі, 33,8% опитаних, вагалася з відповіддю 36,8%.

2.2. Питання війни і миру, національної безпеки

На Донбасі Україна веде народну війну проти окупантів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	52,3	26,8	20,9	—
Грудень 2014 р.	48,7	23,1	27,9	0,4
Грудень 2015 р.	44,7	25,2	29,9	0,2
Лютий 2017 р.	48,5	21,8	29,1	0,5
Лютий 2018 р.	34,9	28,5	36,3	0,3
Лютий 2019 р.	40,9	24,6	34,3	0,3
Лютий 2021 р.	45,9	21,9	31,8	0,5
Лютий 2022 р.	40,5	26,2	32,9	0,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	58,4	18,7	22,9
Центральний регіон	37,0	24,1	38,9
Східний регіон	38,3	31,6	30,1
Південний регіон	24,5	35,3	40,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	45,4	25,4	29,1
30-55 років	40,7	26,2	33,0
56 років і старше	37,9	26,8	35,3

Нікому не потрібну війну на Донбасі розв'язала порошенківська влада

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	30,7	49,1	20,2	—
Грудень 2014 р.	30,8	45,7	23,3	0,2
Грудень 2015 р.	36,1	39,0	24,1	0,7
Лютий 2017 р.	38,8	30,2	30,1	0,8
Лютий 2018 р.	45,9	22,7	30,4	1,0
Лютий 2019 р.	41,4	29,7	28,2	0,6
Лютий 2021 р.	35,0	32,0	32,8	0,2
Лютий 2022 р.	32,8	37,2	29,9	0,2

Примітка. До 2021 р. судження формулювалося так: *“Нинішня українська влада розв'язала на Донбасі нікому не потрібну війну”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	23,4	55,8	20,8
Центральний регіон	22,3	38,4	39,3
Східний регіон	46,3	27,4	26,3
Південний регіон	53,4	21,4	25,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	29,0	38,9	32,2
30-55 років	31,0	37,4	31,5
56 років і старше	37,2	36,1	26,7

Як би важко нам не жилося, головне – повернути в Україну мир і спокій

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	84,6	4,4	10,7	0,2
Грудень 2015 р.	73,9	10,0	15,9	0,1
Лютий 2017 р.	75,3	9,6	14,9	0,2
Лютий 2018 р.	73,7	11,0	15,1	0,2
Лютий 2019 р.	73,2	10,9	15,9	0,1
Лютий 2021 р.	66,8	14,6	18,4	0,2
Лютий 2022 р.	77,7	8,5	13,7	0,1

Примітка. До грудня 2014 р. судження формулювалося так: *“Як би важко нам не жилося, головне – зберегти в Україні мир і спокій”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	77,0	9,4	13,6
Центральний регіон	72,4	10,2	17,4
Східний регіон	81,7	7,7	10,6
Південний регіон	88,2	2,9	8,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	72,6	10,9	16,5
30-55 років	78,0	7,2	14,8
56 років і старше	80,6	8,7	10,7

Україні потрібен мир, але не будь-якою ціною

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	66,5	17,6	15,9	—
Грудень 2014 р.	60,8	16,3	22,8	0,1
Грудень 2015 р.	74,6	8,4	17,0	0,0
Лютий 2017 р.	69,2	10,7	19,7	0,3
Лютий 2018 р.	70,5	11,3	17,8	0,4
Лютий 2019 р.	69,1	10,7	19,9	0,3
Лютий 2021 р.	68,1	11,8	19,8	0,4
Лютий 2022 р.	71,8	13,6	14,3	0,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	81,1	4,5	14,4
Центральний регіон	66,7	13,9	19,4
Східний регіон	69,8	18,6	11,5
Південний регіон	78,4	17,6	3,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	73,7	9,2	17,2
30-55 років	73,8	12,4	13,8
56 років і старше	69,0	17,6	13,4

Мирні ініціативи президента Зеленського – надійна основа для припинення війни на Донбасі, збереження територіальної цілісності держави

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	34,3	21,7	43,8	0,2
Грудень 2015 р.	28,7	31,2	40,0	0,2
Лютий 2017 р.	17,2	43,0	39,6	0,2
Лютий 2018 р.	18,9	42,5	38,2	0,3
Лютий 2019 р.	14,5	47,0	38,3	0,2
Лютий 2021 р.	28,6	29,6	41,7	0,1
Лютий 2022 р.	28,7	31,6	39,6	0,1

Примітка. До 2021 р. судження формулювалося так: *“Мирний план президента Порошенка – надійна основа для припинення війни на Донбасі, збереження територіальної цілісності держави”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	28,7	32,8	38,5
Центральний регіон	22,4	31,1	46,5
Східний регіон	28,7	38,2	33,1
Південний регіон	50,5	14,6	35,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	36,7	29,3	34,0
30-55 років	27,4	31,6	40,9
56 років і старше	25,7	32,9	41,4

Нас переконують, що конфлікт на Сході України не має військового вирішення, насправді ж він не має іншого вирішення, крім військового

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	26,9	33,4	39,7	0,1
Грудень 2015 р.	29,2	31,7	38,8	0,2
Лютий 2017 р.	26,8	33,3	39,7	0,2
Лютий 2018 р.	20,8	36,8	41,5	0,9
Лютий 2019 р.	23,1	36,6	39,9	0,4
Лютий 2021 р.	25,2	34,8	39,9	0,1
Лютий 2022 р.	19,5	37,9	42,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	29,8	21,9	48,3
Центральний регіон	18,7	33,5	47,8
Східний регіон	10,9	50,4	38,6
Південний регіон	23,3	53,4	23,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	24,3	33,8	41,9
30-55 років	19,1	36,3	44,6
56 років і старше	17,1	42,3	40,6

Краще маленька ганьба, ніж велика війна

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	38,2	31,4	29,5	0,9
Грудень 2014 р.	47,0	20,8	32,1	0,2
Грудень 2015 р.	41,0	26,0	32,9	0,1
Лютий 2017 р.	37,7	23,6	38,5	0,2
Лютий 2018 р.	46,5	19,5	33,8	0,2
Лютий 2019 р.	44,1	18,9	36,6	0,4
Лютий 2021 р.	38,4	23,0	38,6	0,0
Лютий 2022 р.	40,6	25,6	33,7	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	35,1	28,7	36,2
Центральний регіон	32,6	30,0	37,4
Східний регіон	49,6	21,2	29,2
Південний регіон	56,9	15,7	27,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	34,2	29,4	36,4
30-55 років	41,1	25,8	33,1
56 років і старше	43,8	23,3	32,9

Якби Путін увів війська в Україну, вона б зустріла їх з квітами

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	6,0	71,1	22,5	0,4
Грудень 2015 р.	8,3	67,6	23,8	0,3
Лютий 2017 р.	6,2	72,3	21,3	0,2
Лютий 2018 р.	8,1	66,8	25,0	0,1
Лютий 2019 р.	5,6	74,4	19,5	0,4
Лютий 2021 р.	7,1	69,9	22,9	0,2
Лютий 2022 р.	3,2	77,3	19,3	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	2,3	92,0	5,7
Центральний регіон	3,5	75,4	21,1
Східний регіон	4,4	69,9	25,7
Південний регіон	1,0	74,5	24,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	2,5	79,2	18,3
30-55 років	3,5	78,6	17,9
56 років і старше	3,3	75,0	21,7

Доводиться визнати: Європа і США залишили нас сам на сам з агресором

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	39,8	28,9	31,0	0,3
Грудень 2015 р.	43,8	24,6	31,5	0,2
Лютий 2017 р.	45,0	19,6	34,8	0,6
Лютий 2018 р.	32,6	24,8	42,3	0,3
Лютий 2019 р.	36,3	27,6	35,2	0,9
Лютий 2021 р.	36,6	24,9	38,3	0,2
Лютий 2022 р.	26,8	33,6	39,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	28,3	35,5	36,2
Центральний регіон	25,0	30,9	44,1
Східний регіон	26,0	40,7	33,3
Південний регіон	32,0	21,4	46,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	28,2	40,5	31,3
30-55 років	24,9	32,8	42,3
56 років і старше	28,2	30,6	41,1

Міжнародні гарантії не працюють, тому для забезпечення власного суверенітету і територіальної цілісності Україна має відновити свій ядерний потенціал

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	42,0	26,5	31,4	0,1
Грудень 2015 р.	43,4	25,2	31,4	0,1
Лютий 2017 р.	42,3	23,6	34,0	0,2
Лютий 2018 р.	39,2	22,1	38,5	0,2
Лютий 2019 р.	40,0	21,5	37,9	0,6
Лютий 2021 р.	39,2	24,9	35,8	0,2
Лютий 2022 р.	37,1	24,5	38,3	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	54,2	12,1	33,7
Центральний регіон	36,1	24,8	39,1
Східний регіон	26,5	33,6	39,8
Південний регіон	34,0	25,2	40,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	38,7	23,7	37,6
30-55 років	39,9	21,8	38,3
56 років і старше	32,8	28,3	38,8

Коментар

- Ставлення громадян України до збройного протистояння на східних теренах відобразалося у виборі одного із двох альтернативних за своїм політичним змістом суджень: «На Донбасі Україна веде народну війну проти окупантів» і «Нікому не потрібну війну на Донбасі розв'язала порошенківська влада». За роки воєнних дій частота вибору першого судження знизилася з 52,3% (у 2014 р.) до 40,5% (у 2022 р.), а частота вибору другого після зростання із 30,7% (у 2014 р.) до 45,9% (у 2018 р.) почала знижуватись і впала до 32,8% на момент останнього опитування. Разом з тим спостерігалось хоч і нерівномірне, але збільшення частки громадян, які вагалися з вибором як щодо першого, так і щодо другого судження (близько третини респондентів на момент останнього опитування). На стан суспільної думки могли вплинути такі фактори, як загроза повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, втома суспільства від війни на сході, невдоволення діями влади в цілому, вплив пропаганди держави-агресора та проросійських сил в Україні тощо. Варто звернути увагу і на суттєві регіональні відмінності у сприйнятті збройного протистояння на сході країни: як народну війну проти окупантів ситуацію сприймали 58,4% жителів Західного регіону, близько 38% – на Сході та в Центрі і лише 24,5% – на Півдні (при найвищій частці тих, хто вагався, – 40,2%). Близько половини респондентів покладали відповідальність на порошенківську владу на Півдні і Сході (53,4% та 46,3%, відповідно) і вдвічі рідше – на Заході і в Центрі (23,4% та 22,3%, відповідно). Найбільша частка тих, хто вагався з вибором другого судження, була в Центральному регіоні (39,3%). Що молодшими були респонденти, то частіше вони схилилися до сприйняття збройного протистояння на Сході як війни проти окупантів (45,4% серед молоді порівняно з 37,9% серед людей старше 55 років).

- Неоднозначно ставилися громадяни до мирних ініціатив Президента В. Зеленського як надійної основи для припинення війни на Донбасі, збереження територіальної цілісності держави: майже рівною виявилась «питома вага» показників згоди і незгоди із цим судженням (28,7% та 31,6%, відповідно; 39,6% вагалися з відповіддю). Разом із тим частка тих, хто підтримував ініціативи Президента В. Зеленського упродовж останніх двох років, була приблизно вдвічі вищою порівняно з показником довіри до мирного плану Президента П. Порошенка у 2017–2019 рр. Найбільшою підтримка ініціатив нового президента була на Півдні (50,5%), в інших регіонах цей показник коливався в межах 22-29%.

- Напередодні повномасштабного вторгнення РФ в Україну 39,7% громадян (близько половини – у Східному та Південному регіонах, 33,5% – у Центрі та 21,9% – на Заході) не погоджувалися з тезою «Нас переконують, що конфлікт на Сході України не має військового вирішення, насправді ж він не має іншого вирішення, крім військового»; кожен п'ятий (19,5%) не допускав інших варіантів, окрім військового (29,8% – на Заході, 23,3% – на Півдні, 18,7%

– у Центрі, 10,9% – на Сході); і досить значною була частка тих, хто вагався з відповіддю на це запитання (42,6%).

- У 2022 р. тих, хто вважав, що Захід залишив Україну сам на сам з агресором, стало істотно менше, ніж у попередні роки. І все ж у громадській думці зберігалися сумніви щодо ефективності підтримки України державами Західного світу. Згодних із тим, що ми залишилися сам на сам з агресором, налічувалося 26,8%, незгодних – 33,6%, не могли визначитися 39,6% опитаних. Найбільш оптимістично щодо підтримки України Західною Європою та США були налаштовані респонденти 18-29 років (40,5%) та мешканці Східного регіону (40,7%).

- Реальність війни спонукала українських громадян особливо цінувати мир. З огляду на це дещо несподіваним, на перший погляд, виглядало зменшення частки респондентів, котрі погоджувалися із судженням «Як би важко нам не жилося, головне – повернути в Україну мир і спокій». Частка згодних із цим судженням зменшилась із 84,6% у 2014 р. до 66,8% у 2021 р. і знову зросла до 77,7% у 2022 р. (у ситуації найбільшої загрози повномасштабної війни з Росією). Не згодних із цим судженням було порівняно небагато – 8,5%, найбільше – у Центральному регіоні (10,2%), найменше – на Півдні (2,9%). На початок 2022 р. спостерігалось і зростання частки тих, хто поділяв думку «Україні потрібен мир, але не будь-якою ціною», – 71,8% (протягом усіх років цей показник коливався в межах 61-75%). Її підтримувала більшість мешканців усіх регіонів (від 81,1% – на Заході, 78,4% – на Півдні, 69,8% – на Сході і до 66,7% – у Центрі). Як бачимо, спокусити українців перспективою миру за будь-яку ціну було вочевидь важко.

- Таку патріотичну позицію підтверджувало й падіння частки тих, хто поділяв поразницьку тезу «Краще маленька ганьба, ніж велика війна», із 46,5% у 2018 р. до 40,6% – у 2022 р. (у Центрі – 32,6%, на Заході – 35,1%, на Сході – 49,6%, на Півдні – 56,9%). Значно рідше погоджувалася з тезою молодь (34,2%) – порівняно з людьми більш старшого віку (30-55 років – 41,1%, 56 років і старше – 43,8%). Близько третини опитаних щодо цього питання обрали варіант «важко відповісти». Отже, громадська думка щодо війни на Донбасі характеризувалася складністю й неоднозначністю, містила чимало суперечностей. Та помилився б той, хто припустив би, що це може зробити Україну легкою здобиччю російського агресора. Із судженням «Якби Путін увів війська в Україну, вона б зустріла їх квітами» не погоджувалися 77,3% респондентів, а погоджувалися лише 3,2%. І це був рекордний показник за всі вісім років війни, без суттєвих регіональних відмінностей – від 4,4% на Сході до 1% (!) на Півдні. Тому закономірно, що, коли вторгнення таки відбулося, це докорінно змінило в суспільній свідомості сприйняття російсько-української війни, фактично обнуливши перемогу російської пропаганди. Оскільки війна безпосередньо увійшла в наш дім, українці почали сприймати не її інформаційний образ, значною мірою викривлений, а її реальний предметний зміст і робити адекватні висновки.

- Окреслилася тенденція до хоч і незначного, але скорочення частки тих, хто підтримує ядерний статус України. Не вважаючи дієвими міжнародні гарантії щодо забезпечення суверенітету і територіальної цілісності нашої держави, близько 37% опитаних погоджувалися з ідеєю відновлення Україною свого ядерного потенціалу (у попередні роки цей показник коливався в межах 39-43%). Проти ядерного статусу України висловилися 24,5% громадян, і приблизно кожен третій не визначився (38,3%). Найбільше підтримували відновлення ядерного потенціалу на Заході (54,2%), суттєво менше – у Центрі й на Півдні (36,1% та 34%, відповідно), найменше – на Сході (26,5%).

2.3. Питання економічної політики, здійснення реформ

Глибокі реформи в економіці, державному управлінні та інших сферах суспільного життя – це те, чого найбільше чекає і на що сподівається народ

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	63,8	9,6	26,3	0,3
Грудень 2015 р.	68,4	8,1	23,3	0,2
Лютий 2017 р.	63,4	10,5	25,1	1,0
Лютий 2018 р.	56,5	11,2	31,5	0,7
Лютий 2019 р.	60,4	12,4	26,3	0,8
Лютий 2021 р.	63,6	11,8	24,7	0,0
Лютий 2022 р.	60,2	12,0	27,5	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	72,7	3,4	23,9
Центральний регіон	57,3	13,3	29,4
Східний регіон	48,7	20,1	31,3
Південний регіон	76,5	3,9	19,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	60,8	7,4	31,8
30-55 років	61,2	14,0	24,8
56 років і старше	59,2	12,2	28,6

Проголошені владою реформи так і лишилися на папері, реальних змін не видно

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	62,5	13,8	23,5	0,3
Грудень 2015 р.	63,4	16,4	19,9	0,3
Лютий 2017 р.	66,2	11,9	21,3	0,6
Лютий 2018 р.	65,8	12,7	21,1	0,4
Лютий 2019 р.	59,6	16,9	23,0	0,6
Лютий 2021 р.	54,0	18,3	27,5	0,2
Лютий 2022 р.	54,6	22,9	22,3	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	61,5	16,6	21,9
Центральний регіон	55,4	20,7	23,9
Східний регіон	49,0	25,8	25,2
Південний регіон	53,4	35,9	10,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	44,9	30,1	25,0
30-55 років	53,2	23,3	23,5
56 років і старше	62,3	18,3	19,4

Україна вже втомилася від реформ, нам потрібні не зміни, а нормальне, стабільне життя

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	56,6	23,5	19,7	0,3
Грудень 2015 р.	57,3	25,7	16,9	0,1
Лютий 2017 р.	57,8	22,1	20,0	0,2
Лютий 2018 р.	63,2	17,5	19,0	0,3
Лютий 2019 р.	61,9	18,0	20,0	0,2
Лютий 2021 р.	63,7	17,2	18,8	0,3
Лютий 2022 р.	65,9	17,1	16,8	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	59,6	30,2	10,2
Центральний регіон	65,1	13,5	21,4
Східний регіон	67,6	13,3	19,2
Південний регіон	77,7	13,6	8,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	60,0	19,3	20,7
30-55 років	65,3	19,2	15,6
56 років і старше	70,4	13,4	16,2

Жодні реформи в економіці неприпустимі, якщо вони породжують безробіття

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	57,8	15,2	26,9	0,2
Грудень 2015 р.	58,9	13,9	26,9	0,3
Лютий 2017 р.	57,0	13,5	29,1	0,5
Лютий 2018 р.	61,1	12,8	25,7	0,4
Лютий 2019 р.	52,4	14,6	32,5	0,5
Лютий 2021 р.	54,3	13,8	31,4	0,5
Лютий 2022 р.	57,5	17,1	25,0	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	45,6	27,8	26,6
Центральний регіон	57,7	13,9	28,3
Східний регіон	55,3	17,5	27,2
Південний регіон	87,4	6,8	5,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	51,2	22,3	26,5
30-55 років	55,7	17,7	26,6
56 років і старше	64,0	13,5	22,5

Необхідно повсюди істотно підвищити рівень оплати праці й одночасно свідомо піти на зростання рівня безробіття

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	28,0	37,6	34,2	0,3
Грудень 2015 р.	33,9	31,6	34,4	0,1
Лютий 2017 р.	25,6	35,9	38,2	0,2
Лютий 2018 р.	31,1	32,8	35,6	0,5
Лютий 2019 р.	29,0	35,7	35,2	0,2
Лютий 2021 р.	30,9	37,9	31,0	0,2
Лютий 2022 р.	26,5	43,2	30,1	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	38,1	32,8	29,1
Центральний регіон	16,5	55,0	28,5
Східний регіон	22,3	40,9	36,8
Південний регіон	49,0	29,4	21,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	34,3	39,3	26,4
30-55 років	26,3	42,0	31,6
56 років і старше	22,3	47,1	30,6

Треба активніше розвивати фермерські господарства, а не намагатися зберегти під новими назвами ті ж колгоспи і радгоспи, які давно вже вичерпали себе

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	55,9	12,0	31,9	0,1
Грудень 2015 р.	64,9	7,5	27,5	0,2
Лютий 2017 р.	60,9	9,2	29,4	0,5
Лютий 2018 р.	57,9	10,1	31,5	0,5
Лютий 2019 р.	55,0	14,8	29,9	0,3
Лютий 2021 р.	60,1	11,0	28,9	0,1
Лютий 2022 р.	57,7	12,4	29,9	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	73,2	4,9	21,9
Центральний регіон	45,4	13,5	41,1
Східний регіон	54,6	19,5	26,0
Південний регіон	76,7	5,8	17,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	57,3	11,0	31,7
30-55 років	62,7	10,8	26,4
56 років і старше	51,7	15,1	33,1

Надалі треба підтримувати не фермерів, а передусім великі колективні господарства, бо тільки вони можуть прогодувати народ України

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	18,8	41,2	39,8	0,2
Грудень 2015 р.	23,2	40,9	35,9	0,1
Лютий 2017 р.	18,4	44,0	37,4	0,2
Лютий 2018 р.	19,5	40,0	40,2	0,3
Лютий 2019 р.	21,3	39,5	39,0	0,2
Лютий 2021 р.	18,7	40,4	41,0	0,0
Лютий 2022 р.	20,0	38,7	41,2	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	20,0	40,0	40,0
Центральний регіон	18,0	37,2	44,8
Східний регіон	17,5	38,2	44,4
Південний регіон	33,3	43,1	23,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	18,3	36,8	44,9
30-55 років	18,9	42,9	38,2
56 років і старше	22,3	34,8	42,8

Приватизація – це була казка для наївних, а насправді одні захопили все, а інші стали рабами

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2013 р.	75,8	6,8	17,2	0,2
Грудень 2014 р.	73,4	9,1	17,4	0,2
Грудень 2015 р.	67,2	9,2	23,6	0,0
Лютий 2017 р.	68,7	7,5	23,6	0,2
Лютий 2018 р.	68,9	9,3	21,6	0,2
Лютий 2019 р.	65,6	12,6	21,7	0,1
Лютий 2021 р.	67,3	12,8	19,7	0,2
Лютий 2022 р.	67,5	12,1	20,4	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	64,2	15,1	20,8
Центральний регіон	63,7	12,2	24,1
Східний регіон	78,2	7,1	14,7
Південний регіон	60,2	18,4	21,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	53,5	15,7	30,8
30-55 років	65,7	13,2	21,1
56 років і старше	77,8	8,6	13,6

Запровадження ринку землі створює передумови для процвітання українського села

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Лютий 2021 р.	38,4	21,8	39,9	0,0
Лютий 2022 р.	24,9	28,4	46,6	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	31,8	14,8	53,4
Центральний регіон	23,3	30,7	46,1
Східний регіон	19,5	33,9	46,6
Південний регіон	31,1	34,0	35,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	30,7	21,6	47,7
30-55 років	25,0	27,2	47,8
56 років і старше	21,5	33,9	44,6

Дозвіл на продаж землі призведе до того, що її скуплять свої та іноземні багатії, а нам залишаться тільки тротуари

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	67,1	11,0	21,7	0,2
Грудень 2015 р.	63,7	11,5	24,8	0,1
Лютий 2017 р.	70,9	9,6	19,4	0,2
Лютий 2018 р.	66,6	10,0	23,3	0,2
Лютий 2019 р.	64,2	13,2	22,1	0,4
Лютий 2021 р.	51,7	17,6	30,6	0,1
Лютий 2022 р.	49,3	17,7	32,9	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	46,8	21,1	32,1
Центральний регіон	43,5	18,3	38,3
Східний регіон	56,9	12,1	31,0
Південний регіон	55,3	23,3	21,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	36,0	23,6	40,4
30-55 років	50,3	16,2	33,5
56 років і старше	55,9	16,2	27,9

Одне з найголовніших завдань влади – стимулювати людей до володіння приватною власністю, ефективно її захищати

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	43,4	17,4	38,9	0,3
Грудень 2015 р.	49,3	15,2	35,4	0,2
Лютий 2017 р.	46,1	18,7	35,1	0,1
Лютий 2018 р.	40,3	15,9	43,4	0,4
Лютий 2019 р.	37,3	23,1	39,5	0,1
Лютий 2021 р.	41,5	19,5	38,9	0,1
Лютий 2022 р.	40,2	22,0	37,7	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	47,5	17,7	34,7
Центральний регіон	30,5	23,7	45,8
Східний регіон	42,8	28,3	28,9
Південний регіон	52,4	8,7	38,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	47,5	16,7	35,8
30-55 років	43,0	21,0	36,0
56 років і старше	32,6	26,4	41,0

Потрібно не обмежувати доходи громадян, навіть найбагатших, а створювати такі умови, щоб усі могли заробляти

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	65,1	14,7	19,8	0,4
Грудень 2015 р.	63,9	15,2	20,9	0,0
Лютий 2017 р.	58,5	16,0	25,1	0,4
Лютий 2018 р.	64,3	12,9	22,4	0,3
Лютий 2019 р.	62,2	16,0	21,3	0,4
Лютий 2021 р.	59,5	15,8	24,4	0,3
Лютий 2022 р.	57,6	16,8	25,2	0,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	56,4	22,0	21,6
Центральний регіон	47,1	20,3	32,7
Східний регіон	64,0	13,7	22,3
Південний регіон	82,5	2,9	14,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	65,7	14,5	19,7
30-55 років	59,4	15,9	24,7
56 років і старше	51,5	19,3	29,2

Коментар

- Із тим, що український народ найбільше чекає і сподівається на глибокі реформи, на момент останнього опитування погоджувалося понад половину респондентів (60,2%). Цей показник зріс порівняно з 2018 р., коли частка згодних становила 56,5%, однак зменшився порівняно з попереднім, 2021 р. (63,6%). Тобто після чергового зростання суспільного запиту на реформування економіки, державного управління та інших сфер суспільного життя розпочався поступовий спад. І найбільш показовим у цьому сенсі був Східний регіон, який вісім років перебуває у стані воєнного протистояння. Тут показник запиту на реформування економіки був найнижчим (48,7%). Водночас простежувалася тенденція до зростання кількості тих, хто вважав: «Україна вже втомилася від реформ, нам потрібні не зміни, а нормальне, стабільне життя». «Питома вага» прихильників цього судження зростає від 56,6% у 2014 р. до 65,9% у 2022 р. Тобто громадська думка щодо реформ була вельми суперечливою. Її суперечливість найочевидніше демонстрував Південний регіон, де виявилось найбільше і тих, хто покладав сподівання на реформи (76,5%), і тих, хто вважав, що Україна від них втомилася (77,7%). З-поміж чинників, що зумовлювали суперечливе ставлення громадян України до реформаторського курсу держави, негативну роль відігравав передусім реальний стан його здійснення. Для більшості опитаних «проголошені владою реформи так і залишилися на папері», хоча порівняно з 2018 р. цей показник зменшився (із 65,8% до 54,6%). Більш оптимістичне ставлення до стану реформування економіки було серед молоді, що підтвердили 30% респондентів 18-29 років, і значно рідше – серед людей похилого віку (близько 18%).

- На економічному світогляді громадян, безперечно, позначився травматичний досвід 1990-х років (особливо серед представників старшого покоління). Так, можна припустити, що саме під його впливом за неприпустимість жодних економічних реформ, які можуть потягти за собою безробіття, висловилося понад половину опитаних (57,5%), а на Півдні – значно більше, ніж по вибірці в цілому (87,4%). Проте нові життєві реалії все ж зумовлювали поступову зміну економічних поглядів населення. Так, 26,5% респондентів погоджувалися з тим, що необхідно повсюди істотно підвищити рівень оплати праці, свідомо пішовши водночас на зростання рівня безробіття. І хоча частка прихильників цієї думки не була стабільною, але й кількість її противників не мала тенденції до зростання. Знову ж таки, готових лояльно ставитися до безробіття в обмін на значне підвищення оплати праці найбільше виявилось в Південному регіоні – 49% (на Заході – 38,1%, на Сході – 22,3%, у Центрі – 16,5%).

- Понад половину учасників опитування (57,7%) були згодні, що треба активніше розвивати фермерські господарства, а не намагатися зберегти під новими назвами ті ж колгоспи і радгоспи, які вже давно себе вичерпали. Найвища підтримка фермерства спостерігалася на Півдні (76,7%) та Заході

(73,7%), найменша – у Центрі (45,4%). Фактично незмінною залишалася й частка респондентів (близько 40%), не згодних з тим, що надалі треба підтримувати не фермерів, а передусім великі колективні господарства, тому що, мовляв, тільки вони можуть прогодувати народ України. Частка не згодних із цим твердженням доволі рівномірно розподілялася в регіонах. Загалом очевидно, що українці віддавали пріоритет розвиткові фермерства.

- Однак з підтримкою фермерства дисонувало ставлення до запровадження ринку землі. Так, за останній рік суттєво змінилося «співвідношення сил» щодо згоди або незгоди з тезою «Запровадження ринку землі створює передумови для процвітання українського села»: якщо у 2021 р. цю думку підтримували 38,4% респондентів, то у 2022 р. їхня частка зменшилася до 24,9%, тоді як частка незгодних зросла з 21,8% до 28,4%. Найменше тих, хто не згоден із цією тезою, було на Заході (14,8%), в інших регіонах цей показник коливався в межах 30-34%. На момент останнього опитування значна частка респондентів вагалися з відповіддю на поставлене запитання (46,6%). Разом з тим мав місце помітний спад згоди із твердженням «Дозвіл на продаж землі призведе до того, що її скуплять свої та іноземні багатії, а нам залишаться тільки тротуари»: останні два роки цю думку поділяли близько половини громадян, тоді як у попередні роки цей показник коливався в межах 64-70%; при зростанні частки не згодних із цією тезою (близько 18% у 2021–2022 рр. порівняно з 10% у 2018 р.) зросла і частка тих, хто обирає варіант «важко відповісти» (33% у 2022 р., що на 10% більше, ніж у 2018 р.). Що старшими були респонденти, то більш негативно ставилися вони до запровадження ринку землі.

- Понад 40% опитаних вбачали одне з найголовніших завдань влади у стимулюванні людей до володіння приватною власністю та ефективному її захисті. У Південному регіоні цю думку поділяли 52,4% опитаних, у Західному – 47,5%, у Східному – 42,8%, у Центральному – 30,5%. Найбільша кількість незгодних – на Сході (28,3%), найменша – на Півдні (8,7%). Разом з тим понад третину громадян (37,7%) не визначилися щодо цього питання.

- Прогресивну тенденцію відображала позиція респондентів щодо судження «Потрібно не обмежувати доходи громадян, навіть найбагатших, а створювати такі умови, щоб усі могли заробляти». Частка згодних із цим судженням стабільно переважала частку незгодних від 2014 р. На момент останнього опитування їх співвідношення було 57,6% і 16,8%, відповідно. Найбільше підтримували згадане судження мешканці Південного регіону (82,5%) та молодь 18-29 років (65,7%), найменше – жителі Центру (47,1%) та люди 56 років і старше (51,5%).

- Однак попри перелічені позитивні тенденції на початок 2022 р. громадська думка з приводу більшості суджень економічного змісту не мала вираженої ані позитивної, ані негативної динаміки. На наш погляд, цей факт правомірно розглядати як опосередковане свідчення відсутності суттєвих зрушень у реалізації в державі економічних реформ.

2.4. Ставлення до влади та її дій, протестні настрої

Яких би економічних успіхів не досягла влада, я її нізащо не підтримуватиму, якщо вона діятиме недемократично

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	50,8	12,6	36,4	0,2
Грудень 2015 р.	51,9	14,0	33,8	0,3
Лютий 2017 р.	38,8	19,9	41,1	0,2
Лютий 2018 р.	32,9	19,2	47,3	0,7
Лютий 2019 р.	39,0	16,8	43,3	0,9
Лютий 2021 р.	35,3	19,4	44,9	0,4
Лютий 2022 р.	42,6	18,3	38,9	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	66,9	9,9	23,2
Центральний регіон	38,9	18,7	42,4
Східний регіон	25,4	25,4	49,1
Південний регіон	51,5	15,5	33,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	45,9	14,9	39,2
30-55 років	42,1	17,9	40,0
56 років і старше	41,5	20,7	37,7

Якщо в нашій країні утвердиться сильна й рішуча влада, яка наведе порядок нехай і ціною обмеження демократії, я її цілком підтримаю

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2013 р.	52,0	25,3	22,5	0,2
Лютий 2017 р.	48,3	21,3	30,1	0,2
Лютий 2018 р.	49,0	15,6	35,2	0,2
Лютий 2019 р.	39,8	26,3	33,4	0,4
Лютий 2021 р.	44,1	21,3	34,5	0,1
Лютий 2022 р.	52,4	18,6	28,9	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	41,5	28,3	30,2
Центральний регіон	47,2	18,9	33,9
Східний регіон	56,6	17,1	26,3
Південний регіон	82,4	2,0	15,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	51,7	19,5	28,8
30-55 років	50,3	21,0	28,7
56 років і старше	55,6	15,1	29,2

Відтоді, як президентом став Володимир Зеленський, почала відновлюватися довіра народу до влади

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	20,8	45,4	33,8	0,1
Грудень 2015 р.	13,0	61,4	25,6	0,1
Лютий 2017 р.	6,2	72,4	21,3	0,1
Лютий 2018 р.	7,1	69,9	22,8	0,2
Лютий 2019 р.	9,4	65,8	24,7	0,1
Лютий 2021 р.	21,9	45,3	32,8	0,1
Лютий 2022 р.	18,0	50,9	31,0	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	14,4	58,3	27,3
Центральний регіон	15,2	48,0	36,7
Східний регіон	18,3	54,3	27,4
Південний регіон	34,0	37,9	28,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	30,4	38,7	30,9
30-55 років	15,7	51,9	32,5
56 років і старше	13,7	56,9	29,5

Зеленський виявився нічим не кращим за Порошенка, тому чим швидше він пішов би у відставку, тим було б краще

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	26,8	39,7	33,7	0,1
Грудень 2015 р.	46,8	24,3	28,6	0,4
Лютий 2017 р.	55,3	17,2	27,1	0,4
Лютий 2018 р.	59,9	13,7	26,1	0,3
Лютий 2019 р.	52,5	21,8	25,3	0,4
Лютий 2021 р.	33,5	30,1	36,3	0,1
Лютий 2022 р.	39,3	30,8	29,9	0,0

Примітка. До обрання Президентом України Володимира Зеленського у формулюваннях цього запитання йшлося про попередніх президентів.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	51,7	23,8	24,5
Центральний регіон	35,7	24,6	39,8
Східний регіон	39,2	36,6	24,2
Південний регіон	27,2	51,5	21,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	27,8	44,2	27,9
30-55 років	37,4	29,3	33,3
56 років і старше	48,1	24,8	27,1

В Україні не знайшлося гідних керівників, здатних очолити державу і відстоювати її справжні інтереси

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	44,0	26,8	29,0	0,3
Грудень 2015 р.	58,2	18,6	23,1	0,1
Лютий 2017 р.	65,9	15,6	18,4	0,2
Лютий 2018 р.	66,5	13,2	20,1	0,2
Лютий 2019 р.	51,5	22,3	25,7	0,4
Лютий 2021 р.	50,4	19,8	29,4	0,4
Лютий 2022 р.	48,6	27,3	24,0	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	62,6	20,8	16,6
Центральний регіон	45,7	25,4	28,9
Східний регіон	38,6	32,4	28,9
Південний регіон	56,3	34,0	9,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	38,7	33,1	28,2
30-55 років	46,2	28,8	25,0
56 років і старше	57,4	22,2	20,4

Сьогодні слід утримуватись від будь-яких виступів проти влади, адже вони послаблюють Україну перед лицем російського агресора

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	35,4	33,5	30,8	0,3
Грудень 2015 р.	29,8	42,1	28,1	0,0
Лютий 2017 р.	19,7	44,1	35,6	0,6
Лютий 2018 р.	20,9	49,1	29,6	0,5
Лютий 2019 р.	23,6	47,4	28,9	0,2
Лютий 2021 р.	28,4	41,8	29,7	0,2
Лютий 2022 р.	32,2	36,0	31,6	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	28,7	39,6	31,7
Центральний регіон	31,7	36,5	31,7
Східний регіон	30,7	33,0	36,3
Південний регіон	45,1	35,3	19,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	33,2	37,8	29,0
30-55 років	31,4	35,0	33,6
56 років і старше	32,7	36,4	30,8

Доведений до відчаю народ має сьогодні моральне право на будь-які акції протесту, ні в кого не питаючи на них дозволу

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	61,4	13,0	25,4	0,1
Грудень 2015 р.	56,6	19,8	23,3	0,4
Лютий 2017 р.	60,2	14,2	25,1	0,5
Лютий 2018 р.	57,7	14,8	27,1	0,4
Лютий 2019 р.	53,0	16,4	30,2	0,4
Лютий 2021 р.	49,8	18,3	31,5	0,3
Лютий 2022 р.	43,0	26,5	30,4	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	66,4	13,6	20,0
Центральний регіон	34,1	33,7	32,2
Східний регіон	45,3	22,2	32,5
Південний регіон	21,4	38,8	39,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	39,9	30,0	30,0
30-55 років	41,4	25,9	32,7
56 років і старше	46,7	25,4	27,9

Нині масові виступи протесту – це єдиний спосіб домогтися змін на краще

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	40,4	25,1	34,2	0,3
Грудень 2015 р.	39,0	28,6	32,3	0,1
Лютий 2017 р.	36,2	24,0	39,5	0,3
Лютий 2018 р.	34,1	25,4	40,1	0,4
Лютий 2019 р.	29,2	30,8	39,3	0,7
Лютий 2021 р.	34,9	28,1	36,9	0,0
Лютий 2022 р.	27,3	35,0	37,4	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	35,2	27,3	37,5
Центральний регіон	28,3	30,4	41,3
Східний регіон	24,0	43,3	32,6
Південний регіон	17,5	45,6	36,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	30,3	37,0	32,8
30-55 років	26,0	35,8	38,3
56 років і старше	27,5	33,1	39,4

Давно настав час піднімати народ на боротьбу проти влади, яка неспроможна керувати країною

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	33,6	29,3	37,0	0,2
Грудень 2015 р.	43,1	23,8	33,0	0,2
Лютий 2017 р.	38,3	23,1	38,4	0,2
Лютий 2018 р.	43,5	18,9	37,4	0,2
Лютий 2019 р.	35,8	26,6	37,3	0,4
Лютий 2021 р.	25,6	32,6	41,8	0,0
Лютий 2022 р.	23,7	37,7	38,4	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	38,5	22,1	39,3
Центральний регіон	21,5	36,7	41,7
Східний регіон	18,6	41,6	39,8
Південний регіон	15,5	62,1	22,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	34,2	29,4	36,4
30-55 років	41,1	25,8	33,1
56 років і старше	43,8	23,3	32,9

На жаль, ні перший Майдан, ні другий не досягли своїх цілей – потрібен третій Майдан, який остаточно зруйнує корумповану систему влади

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	34,3	28,6	37,0	0,2
Грудень 2015 р.	32,4	30,5	36,7	0,4
Лютий 2017 р.	30,4	35,0	34,1	0,5
Лютий 2018 р.	26,2	39,5	34,1	0,2
Лютий 2019 р.	17,0	48,1	34,5	0,4
Лютий 2021 р.	18,1	47,5	34,3	0,1
Лютий 2022 р.	15,5	55,9	28,4	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	21,6	42,8	35,6
Центральний регіон	14,4	51,9	33,8
Східний регіон	12,7	67,6	19,8
Південний регіон	14,6	67,0	18,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	15,0	57,7	27,4
30-55 років	17,3	54,8	27,9
56 років і старше	13,7	56,5	29,9

Масові виступи протесту не мають сенсу – їхніми плодами користуються лише політикани та олігархи

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Листопад 2005 р.	58,8	16,1	24,4	0,7
Жовтень 2006 р.	58,1	15,3	26,2	0,3
Грудень 2007 р.	50,2	17,4	32,4	0,2
Грудень 2008 р.	48,7	18,7	32,2	0,4
Грудень 2009 р.	51,2	16,0	32,6	0,2
Грудень 2010 р.	43,2	27,2	29,4	0,2
Листопад 2011 р.	49,3	22,7	27,9	0,1
Грудень 2012 р.	47,7	24,3	27,8	0,2
Грудень 2013 р.	51,2	29,1	19,6	0,1
Грудень 2014 р.	41,9	25,9	32,1	0,1
Грудень 2015 р.	48,6	24,4	27,0	0,0
Лютий 2017 р.	52,3	22,4	25,2	0,1
Лютий 2018 р.	49,9	21,2	28,5	0,4
Лютий 2019 р.	49,7	22,4	27,6	0,3
Лютий 2021 р.	46,5	24,2	28,9	0,3
Лютий 2022 р.	50,0	21,9	28,0	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	38,1	28,3	33,6
Центральний регіон	45,2	25,7	29,1
Східний регіон	56,2	17,5	26,3
Південний регіон	74,8	7,8	17,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	41,5	29,2	29,3
30-55 років	50,9	21,0	28,1
56 років і старше	53,9	18,9	27,2

Коментар

● Одним із головних меседжів Революції Гідності була відданість демократичним цінностям, яку демонстрували українці в боротьбі проти злочинної влади. Тож природно, що у 2014–2015 рр. понад половину респондентів погоджувалися із судженням «Яких би економічних успіхів не досягла влада, я її нізащо не підтримуватиму, якщо вона діятиме недемократично». І хоча в подальшому частка згодних із цим судженням істотно зменшувалася (до 32,9% у 2018 р.), підтримка демократичних цінностей у суспільстві пізніше знову почала зростати, щоправда, не стабільно (у 2019 р. – 39%, у 2021 – 35,3%, у 2022 – 42, 6%). Демократичні дії влади найбільше

підтримували в Західному (66,9%) та Південному (51,5%) регіонах. Нетипова ситуація склалася на Сході, де рівні частки респондентів (25,4%) на момент останнього опитування були як згодними, так і не згодними із цим судженням, а ще половина утрималася од відповіді.

- Не уникло українське суспільство й характерних для посттоталітарної свідомості настроїв ностальгії за «сильною рукою». Ці настрої відбиває судження «Якщо в нашій країні утвердиться сильна й рішуча влада, яка наведе порядок нехай і ціною обмеження демократії, я її цілком підтримаю». Із ним погоджувалися понад половину опитаних (52,4%, що на 8% більше від минулорічного показника). Тих, хто категорично не сприймав недемократичні дії влади, залишилося 18,6%; вагалися з відповіддю 28,9%. Прихильників сильної й рішучої влади, яка наведе порядок ціною обмеження демократії, найбільше було в Південному регіоні (82,4%), найменше – у Західному (41,5%).

- Напередодні повномасштабної війни кожен другий громадянин (50,9%) не погоджувався з тезою «Відтоді, як Президентом став Володимир Зеленський, почала відновлюватися довіра народу до влади». І хоч рівень довіри до нового очільника держави був вищим порівняно з показником довіри до колишнього Президента, який стрімко падав упродовж усього періоду перебування Петра Порошенка при владі (до 7% у 2018 р.), частка оптимістично налаштованих респондентів не тільки залишалася невисокою (18%), а й зменшилася на 4% порівняно з 2021 р. Разом з тим серед окремих груп населення рівень довіри до влади на чолі з Володимиром Зеленським був суттєво вищим від загальноукраїнського показника (серед молоді 18-29 років – 30,4%, у Південному регіоні – 34%). Простежувалося й зростання рівня згоди опитаних із тезою «Зеленський виявився нічим не кращим за Порошенка, тому чим швидше він пішов би у відставку, тим було б краще». У 2021 р. цю тезу поділяли 33,5%, а в 2022 р. – 39,3% респондентів. Її прихильники домінували на Заході, у Центрі і на Сході (51,7% проти 23,8%, 35,7% проти 24,6% і 39,2% проти 36,6%, відповідно), тоді як на Півдні склалася протилежна ситуація (27,2% згодних проти 51,5% незгодних). Як наслідок, громадська думка схилилася до висновку, що в Україні не знайшлося гідних керівників, здатних очолити державу і відстоювати її справжні інтереси. Це можна впевнено віднести до оцінки діяльності влади на чолі з П. Порошенком (66,5% у 2018 р.). Але й на початок 2022 р. «питома вага» переконаних у тому, що в Україні не знайшлося гідних керівників, становила 48,6%, а незгодних – 27,3%. Найбільшого поширення таке переконання набуло в Західному регіоні (62,6%) і серед найстарших за віком респондентів (57,4%).

- Що ж до твердження про те, що «сьогодні слід утримуватися від будь-яких виступів проти влади, адже вони послаблюють Україну перед лицем російського агресора», то думки громадян розділися приблизно порівну (32,2% – погодилися, 36% – заперечили, а ще 31,6% обрали альтернативу «важко відповісти»). Такий розподіл думок був подібний до наявного у 2014 р. та відмінний від дещо більш виражених протестних настроїв у 2021 р., коли відносна більшість населення підтримувала виступи проти влади (41,8% проти

28,4%), і тим паче – від останнього року Порошенкового президентства (49,1% проти 20,9%).

- Істотно зменшилось і число тих, хто вважав, що доведений до відчаю народ має моральне право на будь-які акції протесту, ні в кого не питаючи на них дозволу (на момент останнього опитування – 43%, і це – найнижчий показник упродовж усього періоду опитування). Поменшало й переконаних у тому, що нині масові виступи протесту – це єдиний спосіб домогтися змін на краще: від 40,4% у 2014 р. до 27,3% у 2022 р. Найменшою мірою протестні настрої були виражені в Південному регіоні (17,5%), найбільшою – на Заході (35,2%). В унісон зі згаданими тенденціями майже кожен другий респондент вважав, що «масові виступи протесту не мають сенсу – їхніми плодами користуються лише політики та олігархи». Найбільша частка переконаних у цьому була на Півдні (74,8%), найменша – на Заході (38,1%) і серед молоді (41,5%).

- На тлі зменшення підтримки громадянами протестного способу реагування на дії влади закономірним виглядає спад в українському суспільстві рівня підтримки ідеї «третього Майдану», котру деякі громадяни почали просувати ледь не відразу після того, як сформувалися постмайданні державні інститути. У грудні 2014 р. цю ідею, безперечно, згубну для воюючої країни, підтримував кожен третій респондент (34,3%). У подальшому спостерігалася тенденція до зменшення частки її прихильників, нарешті у 2022 р. рівень підтримки цієї ідеї опустився до 15,5%. Проти «третього Майдану» висловилися 55,9% опитаних, вагалися з відповіддю 28,4%. Водночас звертає на себе увагу те, що найбільше несприйняття ідея «третього Майдану» викликала якраз у регіонах, мешканці яких найкритичніше ставилися до постмайданного керівництва держави. На Сході її заперечували 67,6% респондентів, на Півдні – 67%. Тож мали слухність ті українські політики та медійники, котрі нарекли президентські вибори 2019 р. «електоральним Майданом».

3. Громадсько-політична активність населення (готовність до масових акцій)

Розподіл відповідей на запитання *“Якщо у вашій місцевості розпочнуться масові акції протесту, цілі яких Ви поділяєте, чи будете Ви брати в них участь?”*, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
обов'язково буду	14,9	12,8	10,9	8,1	7,0	7,2	6,0	9,7
мабуть, буду	21,3	23,0	25,2	22,7	22,1	22,6	21,1	20,4
мабуть, не буду	25,1	21,4	24,5	25,8	28,0	27,0	29,4	26,6
у жодному разі не буду	17,9	15,5	14,8	16,5	13,7	16,2	15,8	17,2
важко відповісти	20,7	26,7	24,6	26,1	28,9	26,5	27,6	25,6
не відповіли	0,2	0,6	0,1	0,8	0,4	0,6	0,1	0,4

Примітка. У березні 2014 р. питання формулювалося так: *“Якщо у вашій місцевості триватимуть (розпочнуться знову) масові акції, цілі яких Ви поділяєте, чи будете Ви брати в них участь?”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
буду (обов'язково буду + мабуть, буду)	39,8	32,6	24,6	17,6
не буду (мабуть, не буду + у жодному разі не буду)	40,2	43,5	40,0	63,8
важко відповісти	20,1	23,9	35,3	18,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
буду (обов'язково буду + мабуть, буду)	39,8	32,6	24,6
не буду (мабуть, не буду + у жодному разі не буду)	40,2	43,5	40,0
важко відповісти	20,1	23,9	35,3

Розподіл відповідей на запитання “У яких саме акціях протесту Ви особисто погодилися б узяти участь?”, у % до кількості респондентів, які відповіли на запитання

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
збір підписів під колективними зверненнями	46,3	52,0	56,1	57,5	58,6	63,1	63,8
мітинги	48,6	45,4	41,7	40,4	41,7	40,4	39,8
демонстрації	30,7	25,7	26,0	23,5	26,6	24,3	25,2
страйки	19,5	20,9	16,8	14,6	12,2	15,6	13,0
блокування шляхів сполучення	8,9	7,8	6,8	9,8	6,9	15,8	10,8
пікетування місцевих органів влади	15,3	14,8	9,5	12,6	11,1	13,7	9,9
пікетування органів державної влади в Києві	10,0	11,6	6,8	11,8	7,6	6,9	6,5
масові бунти	3,1	4,8	2,4	2,3	2,8	2,1	2,1
захоплення приміщень органів влади	4,3	1,4	2,3	2,1	1,7	3,0	2,3
збройні виступи	2,4	3,6	3,2	2,1	1,4	1,8	1,3
голодування	2,0	2,1	0,6	0,7	1,1	2,1	1,1
терористичні акти	0,2	1,2	0,5	0,4	1,0	0,6	0,3

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Західний регіон	Центральний регіон	Східний регіон	Південний регіон
збір підписів під колективними зверненнями	52,9	69,6	59,0	78,6
мітинги	52,9	36,2	36,1	34,7
демонстрації	37,6	26,2	21,4	6,1
страйки	18,6	12,1	12,5	6,1
пікетування місцевих органів влади	17,5	8,3	7,3	6,1
пікетування органів державної влади в Києві	8,4	6,5	6,1	4,1
блокування шляхів сполучення	17,1	5,4	13,1	11,2
захоплення приміщень органів влади	4,9	2,2	1,2	0,0
масові бунти	3,0	2,0	2,4	0,0
збройні виступи	0,8	0,4	3,4	0,0
голодування	0,8	0,2	3,1	0,0
терористичні акти	0,0	0,4	0,3	0,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
збір підписів під колективними зверненнями	60,2	61,4	68,7
мітинги	42,7	44,2	32,9
демонстрації	28,8	28,0	20,0
страйки	16,0	15,4	8,5
пікетування місцевих органів влади	11,2	10,7	8,1
пікетування органів державної влади в Києві	6,8	7,1	5,7
блокування шляхів сполучення	12,4	10,5	10,3
захоплення приміщень органів влади	3,0	1,6	2,8
масові бунти	3,4	2,4	1,2
збройні виступи	1,7	1,8	0,5
голодування	0,4	1,4	1,2
терористичні акти	0,0	0,6	0,0

Розподіл відповідей на запитання “Які основні причини можуть спонукати Вас до участі в акціях протесту?”, у % до кількості респондентів, які відповіли на запитання ¹

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
невплата зарплати, пенсії, стипендії	51,1	49,9	47,8	43,0	38,7	44,4	44,6
нові підвищення плати за житло й транспорт, припинення водо-, тепло- та енергопостачання	35,3	38,2	44,3	41,8	41,6	39,6	39,5
порушення прав людини	21,9	28,8	22,6	25,9	30,8	32,3	34,5
подальше зростання цін	34,5	38,8	38,8	37,3	27,2	33,6	33,1
зрада владою національних інтересів України, втрата нових територій в разі повномасштабної війни з Росією ²	27,8	27,5	27,4	21,9	31,5	28,0	29,0
інфляція, знецінення заощаджень	19,9	22,7	27,4	20,4	13,4	20,5	18,5
невиконання антикорупційного законодавства, відсутність реальної протидії корупції в органах державної влади ³	22,9	20,3	17,3	23,0	26,9	19,9	17,9
зловживання владою з боку місцевого керівництва	16,9	19,3	14,2	17,8	20,7	17,2	16,9
політичні поступки Росії, призупинення євроінтеграційних процесів,	10,9	10,5	9,0	9,6	13,7	12,2	16,3

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
звільнення з роботи	17,1	15,2	13,2	11,7	8,7	13,8	14,3
посилення жорстких карантинних заходів, примусове спорнування громадян до вакцинації	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	14,3
небажання української влади домовлятися з Росією, відвернути повномасштабну війну з нею ⁴	11,5	11,6	9,5	14,0	18,7	8,1	13,7
збагачення небагатьох та зубожіння більшості	16,4	16,2	16,1	17,8	16,6	13,3	13,2
зростання злочинності	9,5	11,7	10,1	12,2	12,7	12,3	10,3
неспроможність влади ефективно протидіяти поширенню коронавірусної хвороби, запобігти збільшенню кількості її смертельних наслідків	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	11,6	6,6
політичні репресії проти представників опозиції	5,5	6,6	4,9	5,0	6,2	4,8	5,2
усунення від влади нинішнього керівництва держави в незаконний спосіб	2,4	2,1	2,1	3,4	4,9	4,2	4,8

Примітки. 1. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді.

2. У 2014–2021 рр. альтернатива наводилася в такій редакції: “зрада владою національних інтересів України, ігнорування потреб армії, втрата нових територій”.

3. До лютого 2018 р. альтернатива наводилася в такій редакції: “невиконання чиновниками закону про люстрацію, збереження корупції в органах державної влади”.

4. До лютого 2022 р. альтернатива наводилася в такій редакції: “ескалація українською владою воєнних дій, перехід до відкритої війни з Росією”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Західний регіон	Центральний регіон	Східний регіон	Південний регіон
невиплата зарплати, пенсії, стипендії	34,0	47,4	47,5	57,1
нові підвищення плати за житло й транспорт, припинення водо-, тепло- та енергопостачання	38,9	33,9	48,1	44,9
порушення прав людини	43,4	37,0	22,1	45,9
подальше зростання цін	26,8	36,1	23,9	65,3

	Західний регіон	Централь ний регіон	Східний регіон	Півден- ний регіон
зрада владою національних інтересів України, втрата нових територій в разі повномасштабної війни з Росією	49,4	30,7	21,2	6,1
інфляція, знецінення заощаджень	17,7	16,3	15,2	39,8
невиконання антикорупційного законодавства, відсутність реальної протидії корупції в органах державної влади	27,2	12,7	17,9	20,4
зловживання владою з боку місцевого керівництва	29,1	11,8	17,3	11,2
політичні поступки Росії, призупинення євроінтеграційних процесів	36,6	11,8	13,4	0,0
звільнення з роботи	7,2	15,6	12,8	30,6
посилення жорстких карантинних заходів, примусове спонукання громадян до вакцинації	12,1	15,4	16,4	12,2
небажання української влади домовлятися з Росією, відвернути повномасштабну війну з нею	14,7	12,7	19,1	3,1
збагачення небагатьох та зубожіння більшості	18,5	13,4	11,0	9,2
зростання злочинності	10,6	12,7	6,3	13,3
неспроможність влади ефективно протидіяти поширенню коронавірусної хвороби, запобігти збільшенню кількості її смертельних наслідків	10,6	3,6	9,9	2,0
політичні репресії проти представників опозиції	9,1	5,1	3,9	2,0
усунення від влади нинішнього керівництва держави в незаконний спосіб	5,3	2,7	8,4	3,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
невиплата зарплати, пенсії, стипендії	36,8	40,0	57,0
нові підвищення плати за житло й транспорт, припинення водо-, тепло- та енергопостачання	29,4	41,4	45,0
порушення прав людини	46,5	35,8	27,9
подальше зростання цін	27,1	33,8	37,3
зрада владою національних інтересів України, втрата нових територій в разі повномасштабної війни з Росією	33,1	29,8	27,3
інфляція, знецінення заощаджень	18,1	19,9	18,0

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
невиконання антикорупційного законодавства, відсутність реальної протидії корупції в органах державної влади	22,9	17,3	16,8
зловживання владою з боку місцевого керівництва	13,2	19,5	16,8
політичні поступки Росії, призупинення євроінтеграційних процесів	19,4	15,9	15,8
звільнення з роботи	18,7	17,2	8,9
посилення жорстких карантинних заходів, примусове спонукання громадян до вакцинації	16,6	15,8	12,0
небажання української влади домовлятися з Росією, відвернути повномасштабну війну з нею	9,9	13,5	16,7
збагачення небагатих та зубожіння більшості	10,6	13,6	14,8
зростання злочинності	9,9	11,1	9,9
неспроможність влади ефективно протидіяти поширенню коронавірусної хвороби, запобігти збільшенню кількості її смертельних наслідків	6,6	6,6	7,1
політичні репресії проти представників опозиції	5,0	5,6	5,2
усунення від влади нинішнього керівництва держави в незаконний спосіб	6,6	5,7	3,1

Коментар

● Напередодні повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України частка респондентів, які не були готові брати участь у масових акціях протесту, цілі яких вони б поділяли, переважала частку тих, хто більш або менш упевнено заявляв, що візьме участь у таких заходах (43,8% проти 30,1%); ще чверть громадян утрималися від відповіді. Але за наявної тенденції до зменшення частки найрадикальніше налаштованих респондентів – однозначно впевнених, що приєднаються до учасників масового протесту (2014 р. – 14,9%, 2021 р. – 6%), у 2022-му спостерігалось її певне зростання (до 9,4%). Число охочих взяти участь у протестних акціях значно меншим було в Східному та Південному регіонах порівняно із Західним та Центральним (18-25% і 33-40%, відповідно).

● З-поміж різних форм протесту опитані дедалі частіше віддавали перевагу збиранню підписів під колективними зверненнями. Порівняно з 2014 р. частота вибору цієї чи не «найлояльнішої» форми зросла від 46,3% до 63,8%. Водночас знизилася частота вибору мітингів (від 48,6% до 39,8%), демонстрацій (від 30,7% до 25,2%), страйків (від 19,5% до 13%), пікетування органів державної влади в Києві (від 10% до 6,5%). Дещо менше стало також готових захоплювати приміщення органів влади, застосовувати зброю під час виступів, оголошувати голодування тощо. Водночас не зменшилася частка опитаних, котрі погоджувалися блокувати шляхи сполучення (8,9% у 2014 р., 15,8%

у 2021 р. та 10,8% у 2022 р.). В усіх вікових когортах і в усіх регіонах, крім Західного, понад половину респондентів найприйнятнішою формою протесту вважали підписи під колективними зверненнями. Лише на Заході кожен другий віддавав перевагу мітингам. Очевидно, що ступінь радикалізації протестної поведінки громадян останнім часом загалом знижувався.

- Певні зміни протягом 2014–2022 рр. відбулися в мотивах протестної поведінки українців, і це стосувалося перш за все політично забарвлених мотивів. Частка громадян, готових до участі в протестних акціях через порушення прав людини, зростає від 21,9% у 2014 р. до 34,5% у 2022 р.; через політичні поступки Росії, призупинення євроінтеграційних процесів – від 10,9% до 16,3%, відповідно; через усунення від влади керівництва держави незаконним способом – від 2,4% до 4,8%, відповідно. А через зраду владою національних інтересів України, втрату нових територій у разі повномасштабної війни з Росією – від 21,9% у 2018 р. до 29% у 2022 р. Можливість активізації протестної поведінки через небажання української влади домовлятися з Росією, неспроможність відвернути повномасштабну війну з нею фіксувалася на рівні 13,7%. Разом з тим зменшилася частка респондентів, яких до акцій протесту спонукали б соціально-економічні чинники. Зокрема, від 51,1% до 44,6% (порівняно з 2014 р.) зменшилася частка опитаних, які готові були проявляти протестну активність у разі невиплати зарплати, пенсії чи стипендії; від 17,1% до 14,3% – у разі звільнення з роботи. Утім, упродовж останніх восьми років тією чи іншою мірою примножували мотивацію протестної активності громадян і певні соціально-економічні чинники, а саме: підвищення плати за житло й транспорт, припинення водо-, тепло- та енергопостачання (у межах 35-44%); зростання цін (у межах 34-39%); інфляція, знецінення заощаджень (у межах 19-27%).

- Означилися суттєві регіональні відмінності щодо мотивації протестної поведінки. Так, наприклад, через зраду владою національних інтересів України, втрату нових територій у разі повномасштабної війни з Росією готові були протестувати 49,4% опитаних на Заході, 30,7% – у Центрі, 21,2% – на Сході і лише 6,1% – на Півдні; порушення прав людини могло б мотивувати до громадянської непокорності від 43% до 45% респондентів у Західному та Південному регіонах і вдвічі менше – на Сході (22,1%); політичні поступки Росії, призупинення євроінтеграційних процесів виявилися б неприйнятними для кожного третього мешканця Західного регіону, тоді як на Півдні цей позник наближався до нуля. Для осіб до 30 років найбільшу «питому вагу» мав такий чинник, як порушення прав людини (46,5%), для громадян середнього та старшого віку – невиплата зарплати, пенсії, стипендії (40% і 57%, відповідно). Тобто молодші за віком люди пов'язували свою ймовірну протестну активність радше зі світоглядними орієнтирами, а старші – із власним соціально-економічним становищем.

- Порівняно незначним і суперечливим внеском у мотивацію протестної активності українців виявилась пандемія COVID-19. На початку 2022 р. частка громадян, готових протестувати через неспроможність влади ефективно

протидіяти поширенню коронавірусної хвороби, запобігти збільшенню кількості її смертельних наслідків, стала чи не вдвічі меншою (6,6%), ніж попереднього року (11,6%). Натомість 14,3% опитаних ладні були протестувати проти посилення жорстких карантинних заходів, примусового спонукання до вакцинації. Неспроможність влади ефективно протидіяти поширенню коронавірусної хвороби видавалася підставою для протестної активності значно частіше мешканцям Західного та Східного регіонів (10,6% і 9,9%, відповідно), ніж Центрального та Південного (3,6% і 2%, відповідно). А жорсткі карантинні заходи та вакцинація дещо рідше викликали протест у міру збільшення віку респондентів. Інших суттєвих відмінностей щодо протестних намірів, пов'язаних з пандемією COVID-19, за регіональною та віковою ознаками не спостерігалось.

Довідкове видання

Інна Анатоліївна Імшенецька
Любов Олександрівна Базь
Людмила Петрівна Черниш

**СТАН СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ
В УКРАЇНІ НАПЕРЕДОДНІ ПОВНОМАСШТАБНОГО
РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ**

**(за даними всеукраїнського репрезентативного
опитування, проведеного 7–16 лютого 2022 року)**

Інформаційний бюлетень

Літературне редагування *Т. А. Кузьменко*

Фото для обкладинки взято з відкритих електронних джерел

Адреса Інституту: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15

E-mail: info@ispp.org.ua

Сайт: <https://ispp.org.ua>